

BERNARD-MARIE KOLTÈS

„SUGRIŽIMAS Į DYKUMĄ“

(Penkių dalių pjesė)

Why grow the branches now the root is wither'd?

Why wither not the leaves that want their sap?

SHAKESPEARE, RICHARD III, II, 2

Kaip augti medžiui, kai sunyko šaknys?

Kaip be gyvybės syvų jam žaliuot?

ŠEKSPYRAS, RIČARDAS III, II, 2

Vertė A. Churginas

Vertė Laima Rapšytė

*Provincijos miestas Prancūzijos rytuose;
šeštojo dešimtmečio pradžia*

MATILDA SERPNUAZ

ADRIENAS, jos brolis, pramonininkas

MATJE, Adrieno sūnus

FATIMA, Matildos duktė

EDUARDAS, Matildos sūnus

MARI ROZERJEL, pirmoji Adrieno žmona, mirusi

MARTA, jos sesuo, antroji Adrieno žmona

PONIA KIKI, namų tarnaitė

AZIZAS, padienis tarnas

DIDYSIS JUODASIS PARAŠIUTININKAS

SAIFAS, kavinės šeimininkas

PLANTJERAS, policijos prefektas

BORNI, advokatas

SABLONAS, departamento prefektas

I SOBH

1

Mūrinė siena, kuria aptvertas sodas.

Sienoje praviros durys.

Ankstyvas rytas.

PONIA KIKI. Eikš čia, Azizai, paskubėk. Šiandien bus daug darbo, mat iš Alžyro grįžta Matilda, Pono sesuo su vaikais. Reikia pasiruošti sutikti juos, viena neapsisuksi.

AZIZAS. Einu, ponia Kiki. Tik man pasigirdo žingsniai ir balsai; keista — šitokiu metu, mūsų gatvėj...

PONIA KIKI. Gatvėse pavojinga. Eikš greičiau. Nemėgstu, kai tos durys atviros.

AZIZAS. Pradžia nekokia, bus bjauri diena.*

Ateina Matilda

MATILDA. O kodėl turėtų būt bjauri diena?*

AZIZAS. Jeigu sesuo tokia pat šiukšlė kaip jos brolis — tai jau tikriausiai.*

MATILDA. Sesuo netokia pat šiukšlė kaip jos brolis.*

AZIZAS. Iš kur žinai?*

MATILDA. Todėl, kad sesuo — tai aš.*

*Žvaigždute pažymėti sakiniai originale pateikti arabiškai.

Ateina Fatima ir Eduardas su lagaminais

PONIA KIKI. Įeik, Azizai, nesitrainiok apie tas duris. *(Matildai)* Kas jūs? Ko jūs norit?

MATILDA. Leiskite mane į vidų, Ponia Kiki. Tai aš, Matilda.

2

Holas, platūs laiptai

MATILDA. Kas ta sena moteris, kuri leidžiasi laiptais?

PONIA KIKI. Tai Marta.

MATILDA. Kas tokia?

PONIA KIKI. Marta, Mari sesuo.

MATILDA. Ką ji čia veikia tokiu metu ir šitaip apsirengusi?

PONIA KIKI. Matilda, Matilda, tai Adrieno žmona. Pasigailėkite jos.

Laiptų viršuje pasirodo Adrienas

ADRIENAS. Matilda, sese, štai tu ir vėl mūsų ramiame mieste. Ar gerų norų vedama atvykai? Dabar, kai senstelėjome, kiek aprimome, galėtume pasistengti nebesivaidyti per tą trumpą laiką, kol viešėsi. Per penkiolika metų, kai tavęs nebuvo, įpratau nebesivaidyti, būtų sunku vėl griebtis seno.

MATILDA. Adrienai, brolau, mano norai patys geriausi. Labai džiaugiuosi, kad per laiką aprimai: reikalai klostysis daug paprasčiau per tą labai ilgą laiką, kiek esu

numačiusi čia būti. Mat manęs amžius ne tik neapramino, bet dar labiau išserzino; o su tavo ramybe ir mano irzuliu viskas turėtų eitis kuo puikiausiai.

ADRIENAS. Tu norėjai pabėgt nuo karo ir, visiškai suprantama, atvykai į namus, kur tavo šaknys; gerai padarei. Karas netrukus baigsis, ir tu galėsi grįžti į Alžyrą, į puikų saulėtąjį Alžyrą. O neramius laikus — jie mums visiems neramūs — saugiau praleisi čia, šiuose namuose.

MATILDA. Šaknys? Kokios šaknys? Nesu ropė; turiu kojas, jų negaliu įleisti į dirvą. O į karą man nuspėjau, brangusis Adrienai. Aš nebėgu nuo jokio karo; priešingai, atsinešu jį su savim į šitą ramų miestą, turiu kai kurių senų sąskaitų suvesti. O taip ilgai delsiau, kol atvykau suvesti tų sąskaitų, tik todėl, kad nuo baisių nelaimių buvau sušvelnėjusi; bet štai po penkiolikos metų ramybės grįžo prisiminimai, mane vėl apėmė pagieža ir akyse vėl stojosi priešų veidai.

ADRIENAS. Priešų, sese? Tavo priešų? Šiame ramiam mieste? Matyt, nuotolis paveikė tavo vaizduotę, nors ji ir taip buvo laki; o vienatvė ir kaitri Alžyro saulė ištirpdė tavo smegenis. Manau, kad sugrįžai pasigrožėt savąja palikimo dalimi, o paskui ir vėl išvyksi; prašau, grožėkis, matai, kaip rūpinuosi tais namais, kaip juos išdailinau, o kai į valias prisižiūrėsi, visur iššnirinėsi ir viską pačiupinėsi, suruošim tave kelionėn.

MATILDA. Nė negalvoju leistis į kelionę, broluži Adrienai. Atsivežiau bagažą ir vaikus. Paprasčiausiai — grįžau į šitą namą, nes jis man priklauso; jis man priklauso ir išdailintas, ir subjaurotas. Pirmiausia aš noriu apsigyventi name, kuris man priklauso.

ADRIENAS. Priklauso tau, brangioji Matilda, priklauso tau; puiku. Aš tau mokėjau nuomą ir įdėjau daug lėšų į tą bakūžę. Bet tiek to, priklauso tau. Nepradėk vėl manęs pykinti, nepradėk ieškoti kliaučių. Meldžiu, parodyk bent lašelį geros valios. Dar kartą pradėkime nuo pasisveikinimo, šis nekaip pavyko.

MATILDA. Pradėkime, bičiuli Adrienai, pradėkime.

ADRIENAS. Nemanyk, Matilda, sese, kad aš tau leisiu vaizduoti savininę, kad galėsi slampinėti po namus visur kaišiodama savo nosį kaip šeiminkė. Negalima palikti lauko pūdimu, palaukti pasislėpus, kol kvailys įdirbs jį, sugrįžti, kai imamas derlius, ir pareikalauti savo gero. Namas yra tavo, bet jo gerovė jau mano, ir gali tikra būt — savo dalies neatiduosiu. Tu pati pasirinkai savąją palikimo dalį. Man teko gamykla, nes tu nesugebėjai ten šeiminkauti, o sau pasiėmėi namą, kad nieko nereiktų veikti. Bet pametei tą namą ir išsitrenkei nežinia kur nežinia ko; dabar jis gyvena be tavęs, turi savo įpročius, savo kvapą, ritualus, tradicijas, jis atpažįsta savo šeiminkus. Neskriausk jo — ginsiu jį, jeigu norėsi apiplėšti.

MATILDA. Kam aš turėčiau siaubti savo namus? Aš noriu čia gyventi! Iš jų gerovės sprendžiu, kad gamykla taip pat neskursta, tikriausiai duoda nemažus dividendus, o tavo bankininkai tapo tau pačiais geriausiais draugais pasaulyje. Jei būtum vargeta — sakyčiau: nešdinkis iš čia; bet kad esi turtingas — nemesiu tavęs lauk, prisitaikysiu ir prie tavęs, ir prie sūnaus, ir prie viso kito. Tačiau neketinu pamiršti, kad lova, kurioje miegosiu, priklauso man, kad stalas, už kurio valgysiu, tai mano stalas, o tvarka ar netvarka, kurią įnešiu į svetaines, bus mano teisėta tvarka ar netvarka. Beje, grįžtu pačiu laiku — šiems namas trūksta moterų.

ADRIENAS. Nieko panašaus, brangioji Matilda, jiems netrūksta moterų — jų visuomet per daug. Šie namai — vyrų namai, moterys juose tik viešnios, kurios pamiršamos joms išėjus. Mūsų tėvas surentė šį namą, bet kas prisimena jo žmoną? Aš — jo darbo tęsėjas, o ar liko kokia žymė, kad tu buvai? Elkis savo namuos kaip viešnia; manai, kad išvysi savo lovą kaip seną pažįstamą baldą, bet kas žino, ar lova tave prisimins.

MATILDA. Nors ir penkiolika, ir dvidešimt, ir šimtą metų būčiau miegojusi svetur, tvirtai žinau, kad užmerktom akim surasiu savo kambarį ir gulsiu savo lovon, tarsi tik joj būčiau miegojusi, ir lova kaipmat mane prisimins. O jeigu neprisimintų, purtyčiau tol, kol prisimins.

ADRIENAS. Taip ir žinojau — ateini blogį nešdama. Ketini atsikeršyt už bėdas. Visuomet įsigudrindavai turėti bėdų, kad paskui galėtum keršyt; nelaimę tiesiog

prisitrauki, ieškai jos, šaukiesi, nes jauti malonumą pykdama. Tavo sunku būdas, o širdis šalta kaip ledas.

MATILDA. Pyksti, Adrienai. Kodėl turėčiau keršyti tau, jeigu nesi padaręs nieko blogo? Mes vis dar nepasisveikinome, Adrienai. Dar kartą pamėginkim.

ADRIENAS. Ne, gana. (*Eina prie Matildos*)

Ateina Marta ir Adrienas

MARTA (*poniai Kiki*). Kas šita moteris?

PONIA KIKI. Taigi Matilda.

MARTA. Švenčiausioji Mergele, kaip ji išaugo!

ADRIENAS. Aš pamiršau tavo vaikų vardus.

MATILDA. Berniukas — Eduardas, mergaitė — Fatima.

ADRIENAS. Fatima? Iš proto išsikraustei? Tą vardą turėsiu pakeisti, duosiu kitą. Fatima! Ką aš atsakysiu, kai manęs paklaus jos vardo? Visi juoksis iš manęs!

MATILDA. Ničnieko nekeisime. Vardas neišgalvojamas, jis sklendo virš lopšio, kūdikis jį kartu su oru įkvepia. Jei būtų gimusi Honkonge, vadinčiau ją Cu Tai, gimusią Bamake vadinčiau Šademija, o jeigu būčiau ją pagimdžiusi Amekamekoje, jos vardas būtų Istačiuatl. Ir kas man ką būtų padaręs? Juk negali naujagimio nuo pat pirmos gyvenimo dienos užantspauduoti eksportui.

ADRIENAS. Tai nors viešnagės metu, nors čia, nors prie draugų vadinkime ją Karolina.

MATILDA. Fatima, pasisveikink su savo dėde. Eikš čia, Eduardai.

MARTA. Kaip jie išaugo! Ar išmoko skaityti? Ar skaitė Bibliją? Mažylė tokia didelė; ar ji meldžiasi Saletės Dievo Motinai? Ar jie girdėjo apie šventąją Mamą Rožą?

MATILDA. Adrienai, Adrienai, ar gali būt, kad tu vedei tą padarą?

ADRIENAS. Kurį?

MATILDA. Kur stovi už tavo nugaros. Galėtum pats žinoti, ką vedei.

ADRIENAS. Taip, aš ją vedžiau.

MATILDA. Kaip buvai, taip ir likai beždžionė, Adrienai. Vesti tą padarą, jos seserį turėjus žmoną! Mari, vargšė Mari! Tokia graži, tokia švelni, tokia jautri, tokia meili, tokia kilni! O šita? Viską į ožio ragą suvarė.

ADRIENAS. Kai šita po akim, nebe taip graužiuos dėl anos.

MATILDA. O ką sako tavo sūnus? Vargšas Matje!

ADRIENAS. Mano sūnus nieko nesako. Nė vieno žodžio. Bent prie manęs. Beje, mano sūnus nėra vargšas ir nėra ko jo gailėtis.

MATILDA. Ir tu su ja miegi vienoj lovoj? Ji geria, ar ne? Iš veido matyti.

ADRIENAS. Nežinau. Galbūt. Atrodo, kad taip. Tačiau bent jau ne prie manęs.

MATILDA. Esi kvailesnis už gorilą, Adrienai. Tu mieliau renkies karikatūras, mėgsti pigias reprodukcijas, labiau vertini bjaurastį nei grožį ir kilnumą. Ne, aš niekad į ją nežiūrėsiu kaip į tavo žmoną. Mari numirė, tu nebeturi žmonos.

ADRIENAS. O tu? Aš neturiu žmonos, tu neturi vyro. Tad iš kur atsirado tie du? Pati nežinai. Nemokyk manęs, Matilda. Vis vien mudu brolis ir sesuo. Sveika, Matilda, sese.

MATILDA. Sveikas, Adrienai.

ADRIENAS. O aš maniau, kad tavo oda bus pajuodus ir raukšlėta kaip senos arabės. Ką tu darai, ko griebiesi, kad išlaikei tokią lygią ir baltą odą prakeiktoji Alžyro saulėj?

MATILDA. Stengiamės, Adrienai, stengiamės. Klausyk, brole, tu taip ir nesiryžti avėti batais? O ką darai, kai reikia kur eiti?

ADRIENAS. Niekur neinu, Matilda, niekur neinu. (Įeina Matje) Ponia Kiki, Azizai, ruoškite kambarius! Matilda miegos kartu su dukra savo kambarį, o jos sūnus su manuoju — sūnaus miegamajam.

MATJE. Nenoriu, kad tas vaikinys miegotų mano kambarį. Aš noriu būti vienas savo kambarį. Mano kambarys priklauso man.

Adrienas skelia Matje per veidą

EDUARDAS. Tavo kambarys, šiukšle, nepriklauso tau. Eime, mama, į savo kambarius.

3

PASLAPTIS RŪBŲ SPINTOJE

Matildos miegamasis.

Lova, rūbų spinta.

Matilda guli lovoje.

Įeina Fatima

FATIMA. Mamyte, sode aš kai ką sutikau, kai ką anksčiau nematyta, kai ką man primenantį, kai ką, ko vardo nedirštu išstarti, nes tas kai kas man uždraudė. Kelkis, kelkis, mamyt! Čia dedasi tokie keisti dalykai, man bjaurūs tie namai.

Eime kartu, mamyt. Tas kai kas dingio sulig pirmuoju šviesos ruožu danguje, siauručiu ruožu, priešaušrio šviesa. Eime: tikriausiai dar matyti žolėje jo pėdsakai, o ant medžio gal liko užkibęs siūlas nuo jo rūbo, nes tas kai kas stovėjo į jį atsirėmęs. Mama, čia pilna paslapčių, aš bijau tų namų.

MATILDA. Ne, nenoriu judintis iš lovos. Šitiek laiko šildžiau patalus, dabar nebesikelsiu iki pat pusryčių. Eikš, gulkis pas mane; čia taip šilta; mes užmigsim. Praeis dar daug laiko, kol paskambins pusryčiams, o jau juntu, kaip žarna žarną ryja. Miegas padės iškęsti alkį. Papasakosi po kavos.

FATIMA. Ne, aš negaliu miegot. Tai blogi namai, man čia labai negera.

MATILDA. Būtum mačiusi, kaip jie atrodė prie Mari! Eikš į lovą, gulkis šalia manęs, ir aš papasakosiu tau, kokia gera buvo Mari; aš tau papasakosiu Mari, savo draugės, mylimos Mari istoriją; jos namai buvo tokie jaukūs ir šilti. Pasakosiu, kol užmigsi.

FATIMA. Tu galvoji vien apie miegą ir prisiminimus, o čia dedasi tokie keisti dalykai!

MATILDA. Aš galvoju vien apie miegą? Ką tik užsnūdau po bemiegės nakties.

FATIMA. Visada taip sakai, o vos tik atsiguli, imi knarkti.

MATILDA. Aš knarkiu? Negirdėjau. Matyt, šnerves užkemša to miesto ruduo, prakeiktos darganos.

FATIMA. Mamyt, mamyt, sakau gi — kai ką sutikau. Eime, nes tu manim nepatikėsi; žolė sode atsikels, vėjas su rasa nuplaus medžio kamieną. O aš noriu, kad manim tikėtum. Kelkis, apsivilk suknelę.

MATILDA. Koks tavo veidas, Fatima! Pasakyk man savo paslaptį, pasakyk; ji trykšte trykšta iš akių, veržiasi pro veido poras; pasakyk, Fatima, arba sprogsi.

FATIMA. Paslapties negalima išduoti.

MATILDA. Įsakau — pasakyk. Žinau tas paslaptis — susitikinėji naktį sode, o po devynių mėnesių paslaptis virsta skandalu. Pasakok, kas tas vyriškis? Ką jis tau padarė? Pasakok, įsakau, kad pasakytum; jeigu man nepasakysi, kas gi tau palengvins paslapties našta?

FATIMA. Aš nesakiau, kad tai vyriškis.

MATILDA. Ką tu jam pasakei? Ar jūs šnekėjotės? Gal tai buvo šmėkla ir su ja kalbėjaisi?

FATIMA. Net burnos nepravėriau, buvau labai išsigandusi.

MATILDA. Bet gali man papasakoti, ką ji tau pasakė? O gal šmėklai irgi užėmė amą kaip ir tau?

FATIMA. Ne, ji kalbėjo.

MATILDA. Pasakyk, kuo ji vardu.

FATIMA. Niekados.

MATILDA. Tai pasislėpk rūbų spintoj ir pasakyk jos vardą, pamatysi, kaip palengvės; pasakyk suknelėms: man jis nė kiek nerūpi. Bet jeigu slėpsi jį, tikrai susirgsi. (*Fatima užsidaro rūbų spintoj; netrukus išeina iš jos*) Jau?

FATIMA. Neilga buvo mano paslaptis.

MATILDA. Bent jau nebesi tokia raudona. Kam šitiek istorijų dėl tokios mažytės paslapties?

FATIMA. Aš sakiau, kad paslaptis buvo neilga, bet nesakiau, kad ji maža.

MATILDA. Velkuosi suknelę ir einu. Klausyk, ar tu manai, kad ir čia galėsi gyventi kaip laukinė? Manai, kad galėsime gyventi kaip anksčiau?

Atidaro spintą

FATIMA. Mamyt, aš nenorėjau, kad tai atsitiktų.

MATILDA. Kokį vardą pasakei?

FATIMA. Aš nesakiau jokio vardo.

MATILDA. Aš išgirdau vardą.

FATIMA. Spintoj neištariau nė žodelio.

MATILDA. Suknelių klostės šlama vardą.

FATIMA. Ką tas vardas veiktų tarp suknelių? Išsigalvoji, mama, tyčiojiesi iš manęs. Tu netiki manim.

MATILDA. O ne, tikiu. Būkime drauge, nepalikime viena kitos. Aš irgi bijau. Eikš pas mane, Fatima. Apsiklokim.

FATIMA. Drebi, mamyt, tarsi tau būtų šalta.

MATILDA. Mari.

FATIMA. Kas? Kodėl taip pasakei?

MATILDA. Mari — tą vardą išgirdau suknelių šnaresy.

MATJE EINA Į KARĄ

Sode

ADRIENAS (*išnyra priešais Matje*). Kur eini? Dar anksti, nepusryčiavai. Kur eini, nutėškęs tokią miną kaip koks sąmokslininkas.

MATJE. Aš išeinu.

ADRIENAS. Išeini, Matje, sūnau? Iš kur išeini? Ir kur eini?

MATJE. Išeinu iš namų, išeinu iš sodo, išeinu, ir tiek.

ADRIENAS. O koks velnias tave gena? Ar tau ko nors trūksta? Azizas atneš tuoj.

MATJE. Nieko man netrūksta, tik noriu išeit iš čia, o Azizas šito negali už mane padaryti.

ADRIENAS. Azizas viską padarys už tave, tik jis negali būt mano sūnum, todėl norėčiau sužinoti, kodėl mano sūnus atrodo kaip koks sąmokslininkas tokį ankstyvą rytą.

MATJE. Argi nenormalu, kad būdamas tokio amžiaus eičiau iš namų neruošdamas jokio sąmokslų?

ADRIENAS. Ne, nenormalu. Gal susiruošei į gamyklą? Tuoj nuvešiu. Gal užsimanei į bažnyčią? Po pusryčių nuves, kad jau tapai davatka. O kur dar galėtum eiti? Iš kur tokia keista mintis?

MATJE. Noriu į miestą.

ADRIENAS. Tai kad ir esi mieste, Matje, sūnau. Mūsų namas stovi pačiam miesto centre, kaip tu dar labiau galėtum būti mieste, jei ne namie būdamas?

MATJE. Noriu grynu oru pakvėpuoti.

ADRIENAS. Puiku, išsitiesk sode po medžiais, liepsiu, kad tau čia atneštų kavą. Kur tu mieste rasi tyresnį orą nei mūsų sode?

MATJE. Noriu išeiti.

ADRIENAS. Eik, eik, kas tave laiko, vaikščiok po sodą, kiek tik širdis geidžia. Ir liaukis žvairavęs arba pasakyk, kas tau šovė į galvą.

MATJE. Man šovė į galvą, kad noriu palikti šituos namus, palikt šitą miestą, palikt šitą šalį ir išeit į karą.

ADRIENAS. Pakartok, Matje, sūnau. Mat nelabai suvokiu — galvą iškvaršino tavo tetos riksmi.

MATJE. Noriu atlikti karinę tarnybą, vykti į Alžyrą ir kariauti.

ADRIENAS. Kas tau pasakė, kad Alžyre vyksta karas?

MATJE. Aš nebenoriu miegoti vienam kambary su Eduardu, dieną ir naktį jausti jį šalia savęs, aš noriu vykti į Alžyrą, nes tai vienintelė vieta, kur jo nesutiksiu — jis ką tik iš ten.

ADRIENAS. O kas tau sakė, kad Alžyras egzistuoja? Nesi niekad kojos iš namų iškėlęs.

MATJE. Taip, nesu niekad kojos iš namų iškėlęs; Eduardas ir šaiposi iš manęs, kad nepažįstu pasaulio..

ADRIENAS. Pasaulis čia, sūnau, tu jį kuo puikiausiai pažįsti, leidi čia visą laiką, nieko kito pažintino nėra. Žiūrėk į mano kojas, Matje: tai pasaulio centras; toliau — pasaulio pakraštys; jeigu eisi pačiu pakraščiu — nukrisi.

MATJE. Aš noriu keliauti.

ADRIENAS. Keliauk sau sveikas iš miegamojo į svetainę, iš svetainės į palėpę, o iš palėpės į sodą. Matje, sūnau, tavo galvoj šįryt kažkas ne taip.

MATJE. Noriu atlikti karinę tarnybą.

ADRIENAS. Nepaims — tu plokščiapėdis.

MATJE. Aš ne plokščiapėdis.

ADRIENAS. Kas tau sakė, kad tu ne plokščiapėdis? Aš plokščiapėdis, vadinsi, ir tu. Tuos dalykus tėvas žino geriau už sūnų.

MATJE. Kad ir plokščiapėdis, vis tiek noriu būt kariškiu, iššokt su parašiotu virš Alžyro ir kariauti su priešu. Aš noriu būti parašiotininkas, tėtė, noriu turėti trumpus plaukus, dėvėti maskuotės uniformą, segėti peilį prie blauzdos ir užsikišt revolverį už diržo; aš noriu šokt pro plačiai atvirą lėktuvo angą, noriu plūduriuot ore, sklandyti virš žmonių galvų, dainuot kabodamas tarp žemės ir dangaus.

ADRIENAS. Tuoju pat atleisiu Azizą ir iškaršiu kailį Eduardui.

MATJE. Aš noriu, kad manim žavėtūsi vaikai, vaikinai pavydētų, kad moterys mane mylētų, kad prieš mane drebētų priešai. Aš noriu būti herojus, statyt pavojun savo gyvybę, noriu būti sužeistas, noriu kentēt neaimanuodamas, noriu gulėti plūsdamas krauju.

ADRIENAS. Būk herojus čia, mano akyse. Argi aš netapau herojumi atvykus tavo tetai? O visą gyvenimą ar nebuva herojumi — kai auginau tave ir sukroviau šitokį paveldą?

MATJE. Nenoriu būti paveldėtojas. Aš noriu mirti su gražiom frazėm lūpose.

ADRIENAS. Gal malonėtum pasakyt — kokiom?

MATJE. Dar nežinau.

ADRIENAS. Tu nieko nežinai. Anapus sienos — džunglės, žūsi jose be tėvo globos.

MATJE. Man gana tėvo globo. Man gana antausių, aš noriu būt vyras, kuris muša kitus; noriu turėti draugų, su kuriais galėčiau gert ir kumščiuotis; aš noriu turėt priešų, kuriuos galėčiau nugalėt ir užmušti; aš noriu į Alžyrą.

ADRIENAS. Tavo priešai — tavo paties namuose. Tavo draugai — tai tavo tėvas; jei nori gerti — gerk; be to, nebeskaldysiu antausių. Tai va — Alžyro nėra, ir būtum likęs kvailio vietoj.

MATJE. Eduardas pasakojo apie Alžyrą.

ADRIENAS. Eduardas — mitomanas, plepa nesąmones, o tu tiki.

MATJE. Girdėjau, kaip tu pats kalbėjai apie karą.

ADRIENAS. Karas baigėsi, mes jį laimėjom, tam užkampy ramu, kiekvienas grįžta prie savo darbo.

MATJE. Aš noriu į Paryžių; man nusibodo gyventi provincijoje: aplinkui vis tie patys veidai, ir niekad nieko neatsitinka.

ADRIENAS. Nieko? Tau atrodo, kad nieko? Kaip perkūnas iš giedro dangaus užgriūna tavo teta su vaikais, o tu sakai, kad tai niekas? Matje, sūnau, Prancūzijos provincija yra vienintelė vieta pasaulyje, kur galima gyventi. Visi mums pavydi provincijos, jos tylos, ramybės ir bažnytinių varpinių, jos vyno, gerovės. Provincijoje gyvendamas nieko daugiau nenori, nes turi viską, ko širdis geidžia. Gal žmogui

pasimaišė protas, jeigu jis prabangą keičia į skurdą, sotų gyvenimą — į troškulį ir alkį, o saugų gyvenimą — į baimę ir pavojus. Gal tau pasimaišė protas, Matje, sūnau, matyt, teks padaryti tvarką tavo makaulėj. Beje, ką ten šnekėjai apie keliones? Nemoki jokios svetimos kalbos, nesugebėjai net išmokyti lotynų!

MATJE. Aš išmoksiu svetimų kalbų.

ADRIENAS. Geras prancūzas nesimoko svetimų kalbų. Jam gana savos kalbos, tai universali, darni kalba, maloni ausiai; visas pasaulis pavydi mums mūsų kalbos.

MATJE. O aš pavydžiu visam pasauliui.

ADRIENAS. Liaukis įtariai žiūrėjęs, Matje. (*Skelia antausį*) Šiek tiek dar liko įtarumo. (*Skelia antrą kartą*) Na štai, jau atpažįstu savo sūnų.

MATJE. Gali muštis: būsiu kariškis.

ADRIENAS. Ką pasakei?

MATJE. Ar tiesa, kad mano plokščios pėdos?

ADRIENAS. Taigi sakau. Pasižiūrėk į manąsias. Tai štai dėl ko tau neramu! Matje, sūnau, juk puikiausiai gali gyvent su tokiom kojom. Tik nereikia per dažnai avėti batų, tada neskaudės. O šiaip esi žmogus kaip ir visi, Matje, paprastas žmogus.

MATJE. Norėčiau būt nepaprastas.

ADRIENAS. Kvailystė. Nuolat randasi vis daugiau ir daugiau nepaprastų žmonių. Jie taip smarkiai dauginasi, kad netrukus taps nepaprasta būti paprastam. Truputį pakentėk; tau nereikia nė piršto pajudinti.

Jie išeina

II

5

*Koridorius;
praviros durys, pro kurias išeina Adrienas,
jam iš paskos vorele keletas vyriškių;
Plantjeras koridoriuje lieka vienas.
Įeina Eduardas ir sučiumpa Plantjerą.
Įeina Matilda, nešina žirklemis*

PLANTJERAS. Kas jūs tokie? Ko norit iš manęs?

MATILDA. Aš — Matilda ir ruošiuos nukirpt jums plaukus. Visus aliai vieno, išeisite iš čia plika galva: taip būdavo nukerpamos moterys, kurios miegodavo su priešais — pamatysite, ką reiškia išeit į gatvę su gumbuota balta galva, plika galva, o tai pati baisiausia nuogumo atmaina; pamatysite, kaip lėtai, be galo lėtai, nepakeliamai lėtai atauga plaukai; žiūrėsite rytais į veidrodį ir matysite šlykštų senį, kraupų nepažįstamąjį, beždžionę, kuri mėgdžioja jūsų grimasas; tada suvoksite, kaip yra sunku kuo nors uždengti galvą; rinksitės skrybėles, bet visos jums atrodys klaikios; galvosit apie perukus, gobtuvus; nekęsite praeivių gatvėj, nes visi bus tokie gražūs, garbanotais išsidraikiusiais plaukais; ir ilgus ilgus mėnesius visas jūsų gyvenimas, jūsų mintys, svajonės, jūsų energija, troškimai, neapykanta bus nukreipta į tą kvailiausią daiktą — pliką pakaušį; jūs įnirtingai stengsitės pagreitinti plaukų augimą; tampysite vos beželiančius gaurus kad tik greičiau ataugtų; ir pamatysite, kad jie greičiau neauga, kad tai nepakeliamai lėto ritmo vyksmas, ir pamatysit, kaip prailgsta dienos ir savaitės, prailgsta mėnesiai bevaikštant su ta nešvankybe, geriau jau būtų jums nukirpę pautus, mintysite jūs.

PLANTJERAS. Kas tas snarglys, kuris mane užpuolė ir laiko įsikibęs? Aš esu garbus žmogus. Gerbiamas žmogus, nes esu vertas pagarbos. Mano karjera be jokios dėmės, šeimyninis gyvenimas — nepriekaištingas, mano autoritetas šiame mieste — neginčijamas. Aš ne iš tų, kurie naktį vieni valkiojasi gatvėmis ir kuriuos užpuldinėja

chuliganai. Iškeliu koją iš namų tik tada, kai einu pas draugus, į prefektūrą, į bažnyčią. Ar netgi draugo namai jau nebesaugi vieta? Ar turiu tupėti namuose, nekišdamas nosies lauk? O netrukus galiu būti užpultas ir savo paties namuose? Kuo jums nepatinka mano plaukai? Ką jie jums padarė? Senatvė ne už kalnų, patys nukris. Noriu, kad patys nukrištų, nenoriu, kad kas nors juos liestų.

MATILDA. Aš irgi nenorėjau, kad kas liestų mano plaukus. Bet jūs mane pirštų parodėt miniai, tiek primelavote, apkaltinote išdavyste, ir žmonės spjaudė man į veidą. Jūs mane pirštu parodėt miniai. Net jeigu jūs pamiršot, net jeigu nutekėjo daug vandens — aš to nepamiršau.

PLANTJERAS. Ką jūs čia kalbat? Ar bent žinot, kas aš toks? Kadaisė, labai seniai, jums kažkas nutiko, o dabar verčiat bėdą ant manęs? Aš jūsų nepažįstu, niekad akyse nesu regėjęs; jūs manęs irgi nepažįstat. Jūs pro langą įsibrovėt su tuo snarglium, nuo jo gniaužtų jau įskaudo rankos ir pečiai. Jūs plėšikai? Jeigu taip, žinokite, kad aš nesu to namo savininkas, niekuo negaliu padėt jums, ir net pažadu jums netrukdyti, nesišaukti pagalbos. Gal jūs tarnaitė? Tad žinokite, kad jau praradot savo vietą. Bet esu linkęs manyti, kad jūs — namų kvaišėlė, kiekviena šeima turi savo kvailę, kurią slepia pastogės kambarėlyje. Kaip jūs ištrūkot iš tos kamaraitės? Gelbėkit! Gelbėkit! Išplėškit mane iš to gyvulio nagų!

MATILDA. Nesu sena kvaiša ir niekad nebuvo tarnaitė. Aš esu Matilda, o šitas namas yra mano. Jis mano, todėl nematau jokios priežasties, dėl ko jūs čia turėtumėte jaustis saugus. O aš gi jus pažįstu. Aš atpažįstu jus. Penkiolika metų jus nutukino; penkiolika metų praturtino jūsų rūbus, uždėjo ant nosies akinius, apmaustė pirštus žiedais. Tačiau jeigu ir šimtas metų skirtų mus nuo tos dienos, kai, rodydamas pirštu, pasmerkėte mane tremčiai, iki šios dienos, kai būsit nubaustas, ar būtų praėję net trys šimtai metų, būčiau jus pažinusi.

PLANTJERAS. Jūs net nežinot mano pavardės.

MATILDA. Kam man ta jūsų pavardė? Man rūpi jūsų plaukai.

PLANTJERAS. O aš jums pasakysiu, ir turit patikėti: žinau, kad klystat. Mano plati giminė; turiu bene septynis brolius, ir jie visi panašūs į mane; turiu šimtus pusbrolių, kuriuos taip paprasta supainiot su manim, nes mūsų giminėje tuokiasi vieni su kitais ir visi naujagimiai tokie panašūs viens į kitą, kad mamos nebežino, kuris kuriai priklauso. Jūs ieškote kurio nors kito, ne manęs. Gerai įsižiūrėkite į mane, nes čia tokia blausi šviesa. Ar atpažįstate šitą skruostą? Ar esat mačiusi šitą randelį po ausim? Ar jūs tikra, kad atpažįstat mano nosį? Gerai įsižiūrėkite į mane. Jūs apsirinkat, apsirinkat. Jūs norite atkeršyti kam nors kitam, ne man.

Matilda kerpa plaukus

MATILDA. Ne kam kitam, o jums, ir jus aš pažinau.

Matilda ir Eduardas išeina

PLANTJERAS. Adrienai, gelbėk! (*Ieina Adrienas*) Per vėlai ateinat, ponas Serpnuazai. Niekados nebesikreipsiu į jus vardu, ponas Serpnuazai, jūs nebe draugas man, nebe bičiulis, nebekelsit kojos į prefektūrą, nebepešite naudos iš mano palankumo. Kaip, dar drįstat juoktis? Taip, taip, mačiau, kaip nusišaipėt, šlykščiai sukikenot. Nežiūrėkit į mane. Nusisukite iš mandagumo, žiūrėkite į savo kojas. Kodėl jūs manot, ponas Serpnuazai, kad vaikščioti basomis kojomis, kai mato padorūs žmonės, ne taip juokinga nei rodytis plika galva? Ką reiškia šitoks elgesys? Įsispirtumėt nors į šlepetes ar bent į vyžas. Ir dar šaipotės! Maniau, kad esu pas draugą, to paties sluosknio žmogų kaip ir aš; maniau, kad mes visi savi. Jūs mane apgavot. Ilgokai laukėt, kol nusimetėte kaukę. Jūs — iš bepročių giminės. Isterikė sesuo, ištižęs, veik debilas sūnus, liguisti, slegiami depresijos sūnėnas su dukterėčia; kaip aš galėjau pagalvoti, kaip mes visi, šio miesto grietinėlė, galėjom pamanyti, kad jums pasisekė ištrūkti iš savo šeimos gniaužtų? O dabar kikenat, rodot savo tikrą veidą; jūs mane išdavėte, ponas Serpnuazai. O mes pas jus, beprotį, išdaviką, organizuojame tuos pavojingus sambūrius. Visus įspėsiu, jūsų niekas nebesikvies į svečius ir niekas nebesilankys pas jus. Jūs būsit išmestas ir OAS, kur jumis taip kvailai pasitikėjo, ir gal net būsit nubaustas. Jūs užmokėsite už tai, Serpnuazai; jūs — išdavikas.

ADRIENAS. Nurimkite, Plantjerai. Aš nesišypsojau. Tai gėdos grimasa, šeimos dėmė. Bet ką aš galiu padaryti? Neatsakau už savo seserį; aš negaliu jos nužudyti. Padariau viską, Plantjerai, žinoma, su jūsų pagalba, kad ji iš čia išvažiuotų. Bet aš negaliu jos nužudyti. Aš jums atlyginsiu už šitą baisų nesusipratimą.

PLANTJERAS. O ką pasakys žmona? Vaikai? Mano kolegos iš prefektūros?

ADRIENAS. Keletui savaičių išvažiuokite į kaimą, į mano sodybą. O tą Matildą tikrai nužudyčiau kartu su jos vaikais. Galėčiau būti žmogžudžiu, Aršibalai, bet prisiekiu — nesu išdavikas.

PLANTJERAS. Išdavikas, išdavikas, Adrienai, tu išdavei mane.

ADRIENAS. Ne, prisiekiu, ne, aš nieko nesakiau.

PLANTJERAS. Tad kaip ji sužinojo? Tu pats paprašei, kad ją apkaltinčiau už priešui suteiktas malones, ir aš kaip paskutinis kvailys, nusileidau abu susitarėm laikyti liežuvį už dantų. Papasakojote, Serpnuazai, ne kitaip.

ADRIENAS. Aš niekam nieko nesakiau, prisiekiu mylimo sūnaus gyvybe. Žinome tik mes abu. Ir dar Mari.

PLANTJERAS. Mari mirė.

ADRIENAS. Taip, Mari mirė. Atkeršykit, Plantjerai, žinau vieną būdą. Jūs — policijos prefektas; pasitarkite su advokatu Borni ir Sablonu, departamento prefektu. Matildos duktė — pamišėlė, naktį sode jai regisi vaiduokliai. Argi ne puikus pretekstas uždaryti ją į beprotnamį? Vieną naktį įsmukime į sodą, pasislėpkim. Būkime jos pamišimo liudininkais. Taip tu ir atkeršysi, vargšeli Aršibalai, o ir aš drauge.

Jie išeina

ZOHR*Svetainė.**Jeina Ponia Kiki ir Matilda*

PONIA KIKI. Gana, Matilda, liaukitės. Susitaikykite su savo broliu, nes dėl jūsų ginčų tie namai virto tikru pragaru. O dėl ko gi ginčijamasi? Dieve mano, kad tas daiktas stovi šitoj vietoj, o jūs norit, kad jis būtų ten; kad Ponui nepatinka, kaip jūs rengiatės, o jūs negalite pakęst jo įpročio vaikščioti basam. Ar dar neišaugote iš vaiko amžiaus? Ar negalėtumėte rasti būdą padaryti šitam galą? Argi nežinote, kad protingėti — vadinasi, rast būdą padaryti viskam galą, atsikratyt užsispyrimo ir džiaugtis tuo, ką gali gauti? Protingėkite, Matilda, protingėkite, pats laikas. Rietenos veide įrašo raukšles, šlykščias raukšles; ar jūs norite, kad jūsų veidą išvogotų šlykščios raukšlės dėl nesusipratimų, kurių pati po valandėlės neprisimenate? Aš jums padėsiu rasti būdą padaryti barniams galą, Matilda, šį tą nusimanau. Ponia keliasi šeštą valandą, o jūs dešimtą, kelkitės abu aštuntą; jūs nekenčiate kiaulienos, Ponui tik paduok kiaulienos kepsnį, aš kepsiu jums veršieną, geras norais vadovaujantis gyvenimas supaprastėtų. Susitaikykite, Matilda, namuose nebeįmanoma gyvent.

MATILDA. O kam man taikytis? Aš nesipykstu.

PONIA KIKI. Tyliau, girdžiu, kaip rėkalioja jūsų brolis. Ką jūs jam padarėt? Kodėl kiekvienas rytas prasideda riksmis, o vakarais abu pasipučiate ir nebekalbate vienas su kitu? Ar tai priklauso nuo kraujo apytakos? Manoji kitokia, manoji kitokia, prie šito niekad nepriprasiu. Jeigu mane ištikytų nors vienas tokio pykčio priepuolis, tikrai susirgčiau ir gulėčiau paslika; o jus tokie pykčio proveržiai, regis, tik pralinksmina ir jėgų suteikia. Mane ne taip išvargina namų ruoša kaip jūsų kunkuliuojanti energija. Nukreipkit ją kita linkme, dukrel; imkitės rankdarbių, siuvinėkit, drožinėkit, o Ponas tegu rūpinasi savo gamykla, nes mieste kalbama, kad ėmė smukti jums sugrižus. Ar norite visai nusigyventi? Atsakykite, Matilda, jūsų tylėjimas mane baugina.

MATILDA. Siuvinėti, Ponia Kiki? Argi aš panaši į siuvinėtoją? Nebekalbėkime, girdžiu, kad jis ateina.

PONIA KIKI. Pasigailėkite mūsų, Matilda, pasigailėkite mūsų.

Įeina Marta

MARTA. Nuraminau jį, garbė Dievui. Moku vieną malda, kurios velnias bijo kaip kryžiaus; kai ją sukalbėjau, dingo kaip nebuves, ir mano Adrienas dabar ramus ir pavargęs; mat velniai gerokai vargina.

MATILDA. Ankstyvas rytas, o ta moteris jau prisisiurbus. Kodėl negeria arbatos kaip visi? Reikėtų uždaryt ją į ligoninę.

MARTA. Matildute, būk švelni su Adrienu; jis gi vaikas, kartais blogai elgiasi, bet jus labai myli, o jūs šito visiškai verta.

MATILDA. Ponia Kiki, ar negalėtumėt pašalinti tos moters?

MARTA (*Poniai Kiki*). Atnešk ko nors išgerti, juk mūsų angeliukai susitaikė!

PONIA KIKI. Nebegirdėti jūsų brolio. Matyt, iš tikrųjų bus nusiraminęs.

Įeina Adrienas

PONIA KIKI. Adrienai, sesuo nori jus pabučiuoti.

ADRIENAS. Vėliau ją pabučiuosiu.

PONIA KIKI. Kodėl ne dabar?

ADRIENAS. Visų pirma noriu kai ką pasakyti. Ji kiršina mane su draugais, įžeidinėja juos ir užgaulioja, ir jie nebedrįsta čia lankytis, o kai sutinku juos gatvėje, žiūri kupinu

priekaišto žvilgsniu. Kodėl turiu kentėti priekaištus dėl tos moters kvailiojimų? Kodėl turiu prisiimti jos kaltes?

MATILDA. Jie taip mane erzina, Ponia Kiki, tiesiog nesitveriu savo kaily. Erzina, beje, ir Adrienas. Jo žingsniai koridoriuje, kosulys, tonas, koku jis kalba su sūnum, slapti susirinkimai, į kuriuos neįsileidžia moterų. Valandų valandas sėdės užsirakinę mano nuosavuose namuose? Ruoš sąmokslą mano akivaizdoje? Liepsiu visas duris išskelti, mano valia viską matyt ir girdėti.

PONIA KIKI. Matilda, jūs juk pažadėjot.

MATILDA. Jau liaujuosi, Ponia Kiki.

ADRIENAS. Mieste šneka, kad ji vaikščioja nuoga balkone.

PONIA KIKI. Na jau, na jau, Matilda — nuoga balkone!

ADRIENAS. Žmonės šneka.

PONIA KIKI. Maža ką šneka!

ADRIENAS. Jeigu žmonės šneka, kad ji vaikščioja nuoga balkone, nematau jokio pagrindo tuo netikėti. Juk šitaip nekalbama nei apie mane, nei apie jus, Ponia Kiki. Dar būdama visai jauna mergaitė, ji per nesusipratimą ėmė ir suklupo, tokia jos prigimtis; juk ne per stebuklą vėliau tampama moterimis.

MARTA. Stebuklas visuomet gali įvykti, reikia juo tikėti.

MATILDA. Per nesusipratimą, Ponia Kiki? O jo sūnus? Argi tai nėra grynas nesusipratimas? Kam jam reikėjo išperinti jį? Kokią jis turi teisę veisti mano namuose tuos savo vangius, niekam nereikalingus palikuonis, kurie nuo ryto iki vakaro tik slankioja po sodą ar murkso išsidrėbę kėrse svetainėje? Man ir jo paties per aki, tai ne — dar dublikatas, antrasis Adrienas, pirmojo karikatūra. Paklauskit jį, Ponia Kiki, kam jam reikėjo vesti ir kam jis pasidarė vaiką.

ADRIENAS. Paklauskite ją, Ponia Kiki, kodėl ji pasidarė du vaikus.

MATILDA. Aš jų nepasidariau, juos man padarė.

ADRIENAS. Jos sūnus lankosi arabų kavinutėse priemiestyje, padugnių rajone; visi tai žino. Ką padarysi — kraujo šauksmas. Alžyro saulė trenkė seseriai per galvą, ir štai ji jau arabė, o kartu su ja ir jos sūnus. Aš nenoriu, kad jos sūnus tampytų manąjį pas padugnes, nenoriu, kad Matje lankytųsi arabų kavinutėse.

MARTA. Mieste kalba, kad arabai duoda užnuodytų saldainių vaikinams ir merginoms, uždarytiems Marakešo viešnamiuose.

ADRIENAS. Be to, ji praneš apie mano sūnų kariniam komisariatui. Matė ją goglinėjančią po miestą. Išduos Matje nė nemirktelejusi, nes jai rūpi gamykla, pasistengs išsiųsti mano sūnų į Alžyrą, tegu sau žūna. Bet gamyklos jai neatiduosiu, niekad neatiduosiu.

PONIA KIKI. Ar nesiliausit? Matilda, jūs vyresnė. Pabučiuokit savo brolių, padarykit tai nors dėl manęs.

MATILDA. Jau bučiuoju, Ponia Kiki. Tik ar žinot, kad jis mane mušė? Šįryt smogė, kai gėriau arbatą, o iš arbatinuko liko vienos šukės. Ar galiu aš tai pakęsti?

MARTA. Tada velnias buvo jį apsėdęs.

PONIA KIKI (*Adrienui*). Tikrai ją mušėt? Kodėl jūs taip pasielgėt?

ADRIENAS. Nebepreisimenu, bet jeigu šitaip padariau, matyt, turėjau rimtą priežastį. Nei iš šio, nei iš to nepuolu muštis.

PONIA KIKI. Dabar jau viskas? Tad susitaikykite. Adrienai, jūs žadėjot.

ADRIENAS. Jau taikausi, jau taikstausi, jau susitaikiau. Tik štai kas: ar žinote, Ponia Kiki, kad vakar ji mušė mano žmoną? Ji mušė Martą, vargšę Martą.

MARTA. Oi ne, ji manęs visai nemušė!

ADRIENAS. Mačiau, kaip mušė, ir keletą valandų dar žymėjo dėmė.

MARTA. Ji manęs nemušė, o tiktai nubaudė, kad esu negera. Dėl mano labo, aš tuo labai patenkinta.

MATILDA. Idiotė.

ADRIENAS (*Matildai*). Ką pasakei? (*Eina prie Matildos*)

PONIA KIKI. Tai štai kaip? Tad muškitės, žalokit vienas kitą, iškabinkit viens kitam akis, ir viskas baigsis. Einu, atnešiu peilį, kad būtų greičiau. Azizai, atnešk didįjį virtuvės peilį, geriau du paimk, kad abiem užtektų; šįryt išgalandau juos, turėtų smagiai eitis. Pjaustykite vienas kitą, skroskite, drąskykit ir galop nusižudykit, tik nutilkite, dėl Dievo meilės, arba aš pati išrausiu jums liežuvius iš gerklės, kad nebegirdėčiau jūsų balsų. Tada muškitės bent tylėdami, niekas nieko nežinos, ir mes ramiai gyvensim. Nes kaunatės vien tiktai žodžiais, žodžiais, nereikalingais žodžiais, nuo kurių kenčia visi, tik ne jūs. O, jeigu būčiau kurčia, tada — kas man! Nes man nerūpi, kad jūs mušatės, tiktai muškitės tyliai, kad nesužeistumėt mūsų, aplinkinių, o smūgių žaizdas mes jaučiame ir kūnuose, ir galvose. Nes jūsų balsai kas dieną darosi vis garsesni, réksmingesni, jie eina kiaurai sienų, nuo jų virtuvėj gyžta pienas. Tik vakarais, kai sėdit pasipūtę, gali ši tą nuveikti. Paprašykite, kad saulė leistų vis anksčiau, o jie alsuotų neapykanta tylėdami. Aš pasiduodu.

MATILDA (*Adrienui*). Sakau: idiotė. Ji mirtinai girta. Privems ant mano kilimo.

Adrienas smogia jai

PONIA KIKI. Azizai, Azizai! (*Matilda smogia Adrienui*) Eduardai, Azizai, gelbėkit! (*Įeina Azizas*) Azizai, išskirk juos! Na, pakrutėk. Azizai, ko tu lauki? Pajudink nors vieną pirštą.

AZIZAS. Ne, aš nenoriu judint piršto, man už tai nemoka. Jeigu pajudinčiau, tai gaučiau barti, jei nepajudinčiau, vėl gaučiau barti; geriau nesikišiu: būsiu išbartas, bet nepavargęs.

PONIA KIKI. Azizai, pažiūrėk į juos.

AZIZAS. Matau, Ponia Kiki, matau. Bet kas čia tokio, kad seniai barasi? Ir kas man darbo? Jie manęs net nemato; jie pykčiu virte verda, kur jie žiūrės į mane! O kai pyktis atlėgs, ir tada jie pirmiausia pamatys vazų šukes, o paskiau mane. Tada tegu mušasi, o kai nusiramins, Azizas sušluos šiukšles.

Įeina Eduardas

PONIA KIKI. Maldauju, Eduardai, nors tu bent ką daryk, aš išprotėsiu.

Eduardas laiko motiną, Azizas — Adrieną.

ADRIENAS. Manai, pamišėle, kad gali niekinti pasaulį? Ką sau galvoji, kaip drįsti provokuoti visus garbingus žmones? Kodėl tu tyčiojiesi iš gerų manierų, kritikuoji kitų įpročius, kaltini, šmeiži, keiki visą žmoniją? Esi tik moteris, nelaimėlė, vieniša motina, merga su vaiku, dar visai neseniai visuomenė būtų tave pasmerkusi, spjaudytų tau į veidą ir uždarytų slaptą kamaraitę — nieks ir nežinotų, kad esi gyva. Kokios teisybės atvykai ieškoti? Taip, tėvas vertė tave metus vakarieniauti klūpsčią už tavo nuodėmę, bet ta bausmė dar nepakankamai griežta, o ne. Dar ir šiandieną atsiklaupusi turėtum valgyti prie mūsų stalo, klūpėdama kalbėti su manim, privalėtum klūpėt prieš mano žmoną, prieš Ponią Kiki, priešais savo vaikus. Kuo tu laikai save, ką tu galvoji apie mus, kad nuolatos tik tyčiojiesi ir niekini?

MATILDA. Taip, Adrienai, aš niekinu tave, o su tavim — ir tavo sūnų, ir tą padarą, kur paėmei už žmoną. Jus visus niekinu, kurie gyvenat šiuose namuose, niekinu sodą,

kuris supa namą, niekinu medį, po kuriuo kamuojasi mano duktė, niekinu sieną, kuri supa sodą. Aš niekinu jus, orą, kuriuo jūs kvėpuojat, lietų, kuris suvilgo jūsų galvas, žemę, kurią paliečia jūsų pėdos; aš niekinu tą miestą, ir kiekvieną gatvę, ir kiekvieną namą; niekinu upę, kuri per jį teka, kanalą ir baržas, kurios juo plaukia, aš niekinu dangų virš jūsų galvų, paukščius danguje, niekinu mirusius žemėje, mirusius po žeme ir vaikus motinų įsčiose. Ir niekinu todėl, kad esu tvirtesnė už visus jus, Adrienai.

Azizas tempia Adrieną.

Eduardas tempia Matildą.

Bet jie išsiveržia ir grįžta, kur stovėję

MATILDA. Žinoma, kad gamykla man nepriklauso, bet tik todėl, kad man jos nereikėjo, todėl, kad gamykla žlunga greičiau už namą; jis dar ilgai stovės, kol virs griuvėsiais, tas namas dar stovės ir po mano mirties, ir po mano vaikų mirties, o tavo vaikas vaikštinės po tuščius sandėlius, pro kiaurą stogą tekant lietui, ir šnekės: tai mano, mano. Ne, gamykla man nepriklauso, bet namas mano, o kadangi mano, nusprendžiau, kad rytoj iš jo tu išsikraustai. Pasiimi lagaminus, sūnų ir visa kita, svarbiausia — nepamiršk to viso kito, ir išėini gyvent į savo sandėlius, į savo raštines, kurių sienos — vieni plyšiai, o vietoj prekių — tik puvėsiai. Rytoj gyvensiu savo namuose.

ADRIENAS. Kokie puvėsiai? Kokie plyšiai? Kokie griuvėsiai? Gamyklos rodikliai kuo geriausi. Manai, kad man reikia šito namo? Nieko panašaus. Gyvenau čia tik dėl mūsų tėvo, jo atminimo vardan, iš meilės jam.

MATILDA. Dėl mūsų tėvo? Iš meilės jam? Tėvo atminimą seniai išmečiau į šiukšlyną.

ADRIENAS. Neliesk tėvo, Matilda. Nors jį gerbki. Jei negerbi, nors nedrabstyk purvais.

MATILDA. Ne, nedrabstysiu jo purvais, jis jau ir pats iki ausų sėdi purve.

ADRIENAS. Aš ją nužudysiu.

EDUARDAS (*Tempdamas Matildą*). Liaukis, mama, eime su manim.

AZIZAS (*Tempdamas Adrieną*). Ponia labai supykus, Pone. Pati nebežino, ką šneka. Niekas taip nekalbėtų apie savo tėvą, suvokdamas, ką jis šneka.

*Jie išeina, bet tuoj pat grįžta,
nes nepajėgia sutramdyti Matildos ir Adrieno*

ADRIENAS (*Azizo gniaužtuose*). Va už šitą tu užmokėsi, brangute, už šitą užmokėsi.

MATILDA. Turiu kuo užmokėti, bet nemokėsiu.

AZIZAS. Man jau rankas įskaudo jus belaikant, Pone. O gal jums užvožti? (*Tempia Adrieną*)

ADRIENAS. Aš ją užmušiu.

Adrienas ir Azizas išeina

EDUARDAS. Matyt, jėga teks tave išvest, mama.

MATILDA. Rytoj kad nė kvapo jo čia nebūtų.

Eduardas ir Matilda išeina

PONIA KIKI. Marta, vaikelį, kokios mes vargšės! O vaikystėje jie taip mylėjo vienas kitą!

MARTA. Atnešk išgert, jaučiuos tokia pavargusi. Žozefina, būk gera, atnešk man butelį portveino.

PONIA KIKI. Dar per anksti, mergyt.

MARTA. Ak, Žozefina, Žozefina, mano geroji drauge! Pasaulis sugriūtų be tavęs. Ištrauk mane iš šito pragaro, maldauju. Tu — šventoji. Kai mes abi numirsim ir tu būsi danguje, o aš pragare už visą blogį, kurį esu padarius, nuleisk man virvę ir trauk mane pas save, nes kas kitas, jei ne tu, tai padarys? Mano sesuo Mari net nepažvelgs į mano pusę, visi kiti ir savo bėdų turi per akis, kur jie dar galvos apie mane, o Azizas, kilniaširdis Azizas bus limbuose, nes jis nekrikštytas, o tarp pragaro ir limbų nėra jokio susisiekiimo. Aš nenoriu amžiams likti pamiršta pragare, kaip visą trumpą gyvenimą esu pamiršta čia. Pažadėk, Žozefina, kad pasiimsi mane pas save.

PONIA KIKI. Kad nežinau, Marta, vargšele, ar dangus iš viso egzistuoja.

MARTA. Ką tu kalbi?

PONIA KIKI. Jeigu jis būtų, mes čia tikrai išgirstume jo atbalsį, gautume žinutę kokią, ant žemės kristų dangaus šešėlis, mažytis šešėliukas, blyškutis atspindys. Bet kur tau! Aplink vien pragaro šešėliai.

MARTA. Einam išgerti.

Jos išeina

7

*Tolumoje girdėti šauni
žygiuojančių parašiutininkų dainelė*

ADRIENAS (*į publiką*). Matilda sako, kad aš ne visai žmogus, kad aš beždžionė. Gal aš, kaip ir visi kiti, sustojau pusiaukelėje tarp beždžionės ir žmogaus. Gal aš kiek

labiau beždžionė negu ji, o Matilda — kiek labiau žmogus nei aš; žinoma, ji daug gudresnė, bet aš kur kas stipresnis už ją. Aš gerai jaučiuosi beždžionės kaily: tokia sena beždžionė — tupiu sau prie žmogėno kojų ir stebiu jį. Niekados nejučiau noro dėtis žmogumi, kodėl dabar turėčiau apsimetinėti? Beje, nelabai gerai žinau, kas tai yra žmogus, perdėm mažai esu jų matęs.

Kai gimė sūnus, aplink visą namą išmūrijau aukštą tvorą. Nenorėjau, kad tas beždžionvaikis matytų mišką — ir vabzdžius, ir žvėris, ir spąstus, taip pat medžiotojus. O batus dėviu tiktai tada, kai einu su juo į džiungles — kad apginčiau. Laimingiausios beždžionės yra tos, kurios išauga narvuose gero sargo prižiūrimos ir miršta įsitikinusios, kad visas pasaulis — jų narvas. Tuo geriau. Tai jų išganymas. Būsiu išsaugojęs nors savo pavianą.

Beždžionės mėgsta paslapčia stebėti žmones, o žmonės patyliukais taikosi žvilgtelėti į beždžiones. Mat žmonės ir beždžionės — vienos giminės, tik nevienodai išsivystę; nei vienas, nei kitas nežino, kuris jų pranašesnis; niekas nežino, kuris kurį traukia; matyt, todėl, kad beždžionę intuityviai traukia beždžionė. Šiaip ar taip, žmogus jaučia didesnę potraukį geriau įsižiūrėti į beždžionę negu stebilyti į kitus žmones, o beždžionė — į žmones nei į kitas beždžiones. Tad jie ir stebi vieni kitus, pavyduliauja, ginčijasi, drąsko vieni kitus nagais ir laido kakarinę; bet jie niekad nepalieka vieni kitų ramybė, net mintyse, ir be perstogės žiūri vieni į kitus.

Kai Buda lankėsi pas beždžiones, vakare sėdėdamas su jomis šitaip prabilo: „Beždžionės, elkitės kaip dera, elkitės ne kaip beždžionės, o kaip žmonės ir tada vieną rytą jūs atsibusit žmonėmis“. Tada patikliosios beždžionės ėmė elgtis taip kaip žmonės: jos bandė elgtis taip, kaip jų supratimu derėtų elgtis žmogui. Bet pasirodo, kad beždžionės yra per geros ir per kvailos. Todėl kiekvieną vakarą jos tikisi, gulasi su švelnia ir ramia vilties šypsena lūpose. O kiekvieną rytą verkia.

Aš esu įžūli ir brutali beždžionė ir netikiu Budos pasakomis. Aš nenoriu vakare tikėtis, nes nenoriu rytą verkti.

III 'ICH Â

8

Sodas. Naktis.

Įeina Fatima ir Matje

FATIMA. Eik sau, Matje. Liaukis glaustytis prie manęs. Kai tik atsiradau čia, vis prisitaikai mane glamžyti ir glamonėti. Nepamiršk, kad tu mano pusbrolis, o kai du žmonės yra vienos šeimos, nedera šitaip glaustytis.

MATJE. Mes nesam tos pačios šeimos. Šeima reikalinga tik paveldui, sūnus paveldi tėvo turtą. Tu nesi mano tėvo įpėdinė, o aš nebūsiu tavo įpėdiniu; todėl aš nematau jokių kliūčių glaustytis prie tavęs, kai to noriu. Mus pagimdė ne ta pati moteris, tu nepažįsti savo tėvo, o savąjį aš žinau, niekas mūsų nejungia. Tad ko reikia, kad pasijustum laisvas? Nuo kada vienas kitam tampa svetimi? Kiek turi nugyvent kartų, kad nutrūktų šeimyniniai ryšiai?

FATIMA. Pasauly pilna moterų. Kodėl mane tu glamžai ir glamonėji visą laiką? Man nepatinka. Tu per daug artimas giminaitis, kad man tai patiktų; ir pagaliau — pusbrolis tu ar ne, vienos mes šeimos ar ne — aš nenoriu, kad kas nors glaustytųsi prie manęs.

MATJE. Ne tiek tų moterų.

FATIMA. Daugiau nei pusė žmonijos, o tu vis lendi prie manęs.

MATJE. Tad reikėtų bent dviejų žodžių moteriai įvardyti. Ponia Kiki yra moteris; ji visą laiką šmižinėja prieš akis, o aš jos net nematau; net vaizduotėj aš jos nematau kitokios, nei yra — prastai apsirengusi ir su skuduru rankoje. Kodėl Ponia Kiki ir tave vadina tuo pačiu vardu — moteris, nors judvi nė per plauką nepanašios? Nors esi apsirengusi kaip viduržiemy, kai lauke taip šilta ir malonu, tave matau visiškai kitokią

vaizduotėje ir realybėje ir noriu į tave žiūrėti tokiomis akimis, kokiomis dar nesu žiūrėjęs nė į vieną moterį.

FATIMA. Tau trisdešimt, o tu dar nesi žiūrėjęs į moterį?

MATJE. Aš dar neturiu trisdešimties ir savo gyvenime esu matęs daug moterų; kad ir Ponią Kiki — matau ją kiekvieną dieną nuo vaikystės. Bet jau kuris laikas nebeturiu į ką žiūrėti, nes moterys neateina į mūsų namus.

FATIMA. Taigi išei į miestą, nueik į priemiesčių kvartalus. Ten pilna moterų, kurias už pinigus gali kiek tinkamas apžiūrinėti, o kiek daugiau sumokėjus leisis net glamonėjamos, ir visai mielai, nes tu esi gan išvaizdus ir turi pinigų.

MATJE. Fatima, aš išeidinėju, išeidinėju, tik vaikštau ir vaikštau iš namų. Daug kartų esu išėjęs į miestą per savo gyvenimą, štai kad ir į bažnyčią ir net į gamyklą, o ji žinai kaip toli, tačiau reikėjo ten apsilankyti, nes aš ją paveldėsiu. Bet dabar jau seniai nekeliu kojos iš namų, nes neturiu laiko, o ir pinigų stinga — bent šiuo metu.

FATIMA. O aš nejaučiu jokio noro taupyti nei tavo laiko, nei tavo pinigų. Eik sau, Matje. Ateina mama; jeigu pamatys mudu kartu, gali būti tikras — iškarš tau kailį.

MATJE. Ak, ta! Tegul ateina! Kaip mat užsičiaups, kai vošiu per snukį. Jau seniai mane erzina tas jos įprotis visur kaišiot savo nosį. Pamatys, su kuo turi reikalą.

Įeina Matilda

MATILDA. Aš tavęs pasigedau, Fatima. Bet dabar, matydama tave su pusbroliu, esu rami. Man patinka, kad jūs draugaujat. Matje — geras vaikinys, galvotas, mažus, o šitai laukinukei nepakenktų įkrėsti bent kiek proto. Matje, vaikeliai, vakaras toks gražus, eime pasivaikščioti po sodą, pasišnekučiuosim.

MATJE. Su didžiausiu malonumu eičiau, teta, nes ir man jūsų draugija labai patinka. Bet man reikia mokytis, aš jau sakiau Fatimai: nors gražūs orai mus kviečia į lauką, kartais reikia prisiversti ir atsisakyti pagundos mokslo labui.

MATILDA. Klausyk, Matje, įkalk tokių rimtų minčių mano vaikams į galvas. Eik, vaikelį, netrukdyčiau tau mokytis. *(Matje išeina)* Fatima, aš nenoriu, kad slampinėtum naktį po tą sodą. Matai, Fatima, aš pati kadais čia slampinėjau ir prisislampinėjau — gimė tavo brolis, o aš net veido nemačiau to, kuris man tą Dievo dovaną padarė. Yra vyriškių, Fatima, kurie ropščiasi per sieną ir tyko kokios žioplos moters, ir štai tu lieki apdovanota. Šio miesto sodai pavojingi, nes čia yra įsikūręs garnizonas, ir kariškiai šokinėja per sodų sienas norėdami įteikti dovanų. Ar tu viena, Fatima?

FATIMA. Aš viena, bet kai ko laukiu, tik ne kariškio iš garnizono. Negerai, kad tu čia.

MATILDA. Leisk man pažiūrėt į ją, Fatima. Aš pasislėpsiu už to krūmo, tylėsiu kaip pelė po šluota, tik leisk man pamatyti ją; visus tuos penkiolika metų, kurie prabėgo po jos mirties, aš nesilioviau jos gedėjus.

FATIMA. Žiūrėk, mamyte, už riešutmedžio. Ar matai kai ką šviesaus?

MATILDA. Nieko nematau.

FATIMA. Gerai išžiūrėk. Ar nematai baltos suknelės lopinėlio? Ji nediršta pasirodyt.

MATILDA. Aš nieko nematau, Fatima.

FATIMA. Ar nejauti, kaip padvelkė šaltis? Kraupus šaltis!

MATILDA. Taip, šaltį aš jaučiu, kraupų šaltį.

FATIMA. Tai ji, Mari. Geriau pasislėpk, ji bijo.

MATILDA. Ko ji turėtų bijoti? Aš esu Matilda, jos artimiausia draugė.

FATIMA. Ji pamans, kad aš ją išdaviau. Eik iš čia.

MATILDA. Mari, tai aš, Matilda. Argi bijotum senės Matildos? Tai aš, Mari, kad ir pasenusi. Atleisk man už senatvę. Tu numirei laiku, mat visuomet buvai gudresnė už mane. *(Fatimai)* Ar ji dar čia?

FATIMA. Ji čia.

MATILDA. Ar tu matai ją visą? Visą?

FATIMA. Taip, dabar matau ją visą. Ji čia ir žiūri į tave.

MATILDA. Esi tikra?

FATIMA. Taip, ji žiūri į tave.

MATILDA. Palik mane ramybėje, Mari. Nenoriu, kad žiūrėtum į mane; nenoriu, kad prisimintumei mane, ir pati nenoriu tavęs prisiminti. Deja, kad ir norėtum, ne viską gali išmesti iš galvos. Kodėl gi mums neleista pasirinkti? Tu taip ir stovi akyse — toks Dievo avinėlis, nekalčiausioji mergelė ir nesitraukdavai nuo manęs nė per žingsnį, kai aš voliodavaus purve, o taip, būtent tada, kai aš voliodavaus purve. Koks tavo reikalas? Ko tu siekei nuolat prikepusi prie manęs, nuolat tarp Adrieno ir manęs, nuolat prikepusi prie Adrieno? Tu jį pasiėmei; kaip dėlė įsisiurbei ir į mane, ko tu limpi prie mūsų visą laiką? Nepalikai manęs ramybėj ir Alžyre, tu visą laiką buvai mano mintyse, nors pati kojos nebuvai iškėlusi iš savo namo, tik perėjai per gatvę ir vedei tą gorilą, kurio taip geidavai? O paskui tu nekėlei kojos iš jo namo, kol pasprukai, taip vikriai apsisukai, jog nėra iš gyvenimo, išsinešdinai suvis, kad tik nesusiteptum kaip visi kiti savo rankučių ir nekaltojo veidelio gyvenimo purvu. *(Fatimai)* Ar ji dar čia?

FATIMA. Ji čia, ir verkia.

MATILDA. Puiku, tegul sau verkia, tegul išlieja litrus ašarų! Tegul iš mirusiųjų bus nors tiek naudos — jie mūsų gėdysis ir verks. Įdomu, kuo ji skundžiasi? Ji šauniai susitvarkė. Žino, kur gyvenanti — tėvynėje skaisčių mergelių ir šventuolių. Jai ramu, niekas nekvaršina galvos, o pati nė valandėlei neatstoja nuo kitų. Kodėl mirusieji vien

už tai, kad mirė, staiga tampa tokie dorybingi, tokie gražūs, tokie garbūs? Esu tikra — tik mano atminty ji liko tokia graži, tokia miela. Šiaip ar taip, neilgai būtų trukęs nei jos grožis, nei jos lipšnumas.

FATIMA. Mamyte, ji nususuka, nueina ir vėl dingsta už medžio.

MATILDA. Tegul sau dingsta, tegul vėl gulasi į savo medvilninį guolį, tegul traukia giesmes su angelais ir tegul palieka mus purve — vienus, be namų, be stogo, be tėvynės!

FATIMA. Ji pabėgo, mamyt, tu ją išgąsdinai.

Fatima išeina

MATILDA. O kur mano tėvynė? Kur mano žemė, kur ji? Kur ji, ta žemė, po kuria galėčiau atsigulti? Alžyre aš svetimšalė ir svajoju apie Prancūziją; Prancūzijoje jaučiuosi dar svetimesnė ir noriu grįžti į Alžyrą. Argi tėvynė — tai vieta, kur tavęs nėra? Įgriso iki gyvo kaulo — aš niekad nebūnu savo vietoj ir net nežinau, kur ji yra. Bet ne — tėvynių nėra, visiškai nėra, niekur nėra. Aš trokščiau tavo mirties, Mari, jeigu galėtum mirti antrą kartą. Giedok savo giesmes, drybsok danguj ar pragare, kur nori, tik drybsok ir atstok tu nuo manęs.

Išeina

Koridorius.

Pro pravertas duris išeina Borni.

Paskui jį Plantjeras

PLANTJERAS. Tai iškeliaujate, Borni, norite pabėgti?

BORNI. Aš niekur nekeliauju, Plantjerai, niekur nekeliauju. Pampiršau vieną daiktą automobily.

PLANTJERAS. Kaip? Vieną daiktą? Na ir kas tai per daiktas, kurio jums taip reikia, bet pamiršote automobily?

BORNI. Krepšys; portfelis. Pampiršau savo portfelį automobily.

PLANTJERAS. Ir dėl to portfelio automobily jūs nutaikėt valandėlę, kai paleidom jus iš akių, ir sprukot pro duris niekam nieko nė nešnibžtelėjęs?

BORNI. Niekam nieko nė nešnibžtelėjęs? Kaipgi čia — nė nešnibžtelėjęs? Nieko panašaus. Paprastai akinius prisirišu virvute ant kaklo, o šįkart pamečiau virvutę. Be akinių aš nieko negirdžiu, o ši diskusija yra itin svarbi. Leiskite, Plantjerai, atsinešti akinius.

PLANTJERAS. Tai dabar jau einat akinių? O pats ar žinote, ko einat?

BORNI. Taip, žinau: einu atsinešti akinių, kurie yra portfelyje mano automobily. Plantjerai, jūs mane užgauliojat.

PLANTJERAS. Nė nemanau, Borni. Tik palydėsiu jus iki automobilio.

BORNI. O kam mane lydėti?

PLANTJERAS. Kad būčiau tikras, jog pakeliui nepasiklysit.

BORNI. Man labai skaudu, kad nepasitikit manim, Plantjerai. Aš ką tik pasakiau ir dabar kartoju, kad jūsų idėja nuostabi ir aš jai pritariu.

PLANTJERAS. Sakote, jūsų idėja? Kaip suprasti šitą „jūsų“? Įtartinai skamba. Jūs išbraukiat save iš šito „jūsų“?

BORNI. Nė nemanau, ir kai išmuš valanda, iš visos širdies plosiu katučių.

PLANTJERAS. Žiūrėk tu man — plosiu katučių! O kur jūs plosite katučių? Pasislėpęs savo miegamajam, kad niekas nematytu? Užsidaręs visas duris, kad niekas neišgirstų? O vienintelis liudininkas — jūsų kanarėlė? Ir kas mums iš tų jūsų katučių?

BORNI. Plantjerai, trenksiu jums per ausį.

PLANTJERAS. Trenkit.

BORNI. Prisiekiu, kad šitaip padarysiu.

PLANTJERAS. Tai ir darykite, ko čia prisiekinėjat.

*Pro duris išeina Adrienas,
Sablonas ir dar keletas vyriškių*

ADRIENAS. Koks čia dabar triukšmas, iš kur tas turgus, tikras bordelis!

BORNI. Plantjeras mane įžeidinėja.

PLANTJERAS. Borni neša kudašių.

BORNI. Jis meluoja.

PLANTJERAS. Drebina kinkas.

SABLONAS. Gana, ponai, liaukitės. Nenoriu nė girdėt apie vaidus mūsų organizacijoj.

PLANTJERAS. Ponas prefekte, lemiamą valandą Borni staiga prisiminė pamiršęs akinius automobily.

ADRIENAS. Akinius? Borni, jūs nešiojate akinius?

BORNI (*Sablonui*). Ponas prefekte, supraskite mane teisingai. Gerai žinote — kai imdavomės veiksmų, niekad nesitraukdavau nė per pėdą. Bet šįkart dėl savo padėties ir jūsų pačių interesų nenoriu būti įpainiotas į sąmokslą, asmeniškai — norėjau pasakyti. O savo širdyje aš už idėją, ponai, puikiai žinot, aš — su jumis.

PLANTJERAS. O kuo čia dėta širdis? Kam mums ta jūsų širdis? Reikia susprogdinti Saifo kavinę.

ADRIENAS. Ar nesiliausit šūkalių? Kaipmat visus išmesiu pro duris.

BORNI. Taip, taip, be jokių abejonių. Ketinimai kuo geriausi. Bet ar jūs matėte banditą, kuriam pavedėt šį darbą? Jis susprogdins kavinę drauge su visais žmonėm. Aš nenoriu, kad mano sąžinę slėgtų kraujas. Ak, brangusis Adrienai, kur dingo tie laikai, kai anarchistai patys susisprogdindavo, kad tik nesužalotų kokio vaiko?

SABLONAS. Ar nenuilsit? Čia ne mitingas. Grįžtam į kambarį.

PLANTJERAS. Ir jūs, Borni.

BORNI. Prisiekiu, Plantjerai, trenksiu jums per ausį.

PLANTJERAS. Prisiekinėkit, kas jums draudžia, priesaika ne tokia skaudi kaip antausis.

SABLONAS. Nutilkite, Borni.

BORNI. Kodėl aš? Tik aš ir aš.

ADRIENAS. Tylos!

*Jie grįžta į kambarį.
Adrienas uždaro duris.*

10

*Sodo siena, naktis.
Matje ir Eduardas*

MATJE. Koks nuostabus pasaulis, kaip puikiai sutvarkytas! Net ši siena, regis, tyčia pastatyta, kad ją peršokčiau. Kaip gera! Žiūrėk, Eduardai: gaubiasi sutemos, mūsų storulis miestas minga kaip nuvargusi močiutė, dabar jis mūsų valioj! O tu dar sakai man, kad čia yra skylių, kur matai moteris, gali net dar paliesti jas? Čia, šiame mieste? Aš gyvenu čia dvidešimt penkerius metus ir nieko negirdėjau apie tai, o tu jau viską išknisai. Eduardai, drauguži, tavo minkšti raumenys, bet kieta galva. Tik nebekalbėk, kad pasaulis blogai sutvarkytas. Ar tu jauti, kaip šiluma sužadina jausmus? Jeigu jis būtų blogai sutvarkytas, tave dirgintų šaltis ir žiema ir būtum priverstas patenkinti savo jaudulį apsimuturiavęs šiltais rūbais ir drebėdamas nuo šalčio. Bet pasaulis taip gerai sutvarkytas, kad gyvio šilumą atitinka oro šiluma, oro šiluma priverčia nusirengti, ir tada, Eduardai, nuogut nuogutėlis gyvis yra gatavas tenkinti savo poreikius. Lekiam, Eduardai.

EDUARDAS. Net pačiam mažiausiam miesteliūkštyje yra bordelis, šiukšle, galim neskubėti — niekas niekur nepabėgs. Vis tiek reikia laukti Azizo, jis nuves mus į Kairo gatvę — ten geriausi viešnamiai. Ėmiau ir paprašiau Azizą, kad buvestų, pats tai galėjai padaryt per dvidešimt penkerius metus. Ką gi, šventa teisybė: tavo dideli raumenys, bet visiškai mažytės smegenys; niekaip nesuprantu, kaip sugebėjai išsiverst per visą šitą laiką. O nesi jau tokio bjauraus gymio ir trykšte trykšti sveikata.

MATJE. Tiesą šneki, Eduarduk, sveikata aš nesiskundžiu. Žiūrėk, kaip peršoku tą sieną. Peršokčiau ją dešimt kartų, kol tu vargais negalais užsiropštum. Vyras turi būti tvirtas; kas kad jo dideli smegenys, kas kad jis gudrus, jeigu vaikšto vėjo pučiamas. Eikš, Eduarduk, akimirksniu perkelsiu per sieną, net nepajusi, beje, ir aš nieko nepajausiu, nes esi lengvas kaip plunksnelė. Žiūrėk, kokie tvirti mano raumenys, kokie jie treniruoti! Manau, kad moterims patiks. O tu, vargšeli, kodėl neskiri nė kiek dėmesio savo kūnui? Manai, kad sugundysi moterį savo rachitiko rankutėm ir garnio kaklu? Eduardai, tu mano draugas, ir aš imsiuos tave treniruoti. Po keleto mėnesių, jei uoliai dirbsim, tavo kūnelis turėtų išaugti dukart tiek, dabar atrodei kaip sliėkas.

EDUARDAS. Aš nė nemanau išaugti dukart tiek, man per akis ir šito, kurį turiu, puikiai verčiuos su savo kūnu. Beje, žinok, kūnas, kuriuo tu šitaip rūpiniesi, be paliovos naujėja, laštelės, kurias tu auginiesi šitokių pastangų kaina, rytoj su vandeniu ir muilu nusiplaus, ir po septynių metų nebeliks nieko, iš ko šiandien sudarytas tavo kūnas; bergždžios tos dvi rytmetinės treniruočių valandos.

MATJE. Daug vandens nutekės per tuos septynerius metus, o mano rytmetinės treniruotės pravers bent užkariaujant moteris; neabejoju, kad aš joms patiksiu. Lekiam, Eduardai.

EDUARDAS. Azizas dar neatėjo.

MATJE. Įkyrėjo tas Azizas. Paniuręs, viskuo nepatenkintas, net pramogauti eina tokia liūdna minia tarsi nemėgtų moterų, bet jis sako, kad ne taip. Kodėl jis vaikšto į bordelį kaip į lažą?

EDUARDAS. Matai, kai būsi į jį prisivaikščiojęs, ir tavo žingsnis kaskart bus lėtesnis, o veidas nebespinduliuos tokiu džiaugsmu.

MATJE. O tuo tarpu — greičiau į lažą, prie darbo, prie darbo; neškime tą naštą, elkimės kaip kaliniai, man miela tokia bausmė, aš trokštu ją kentėti. Į lažą, į lažą!

AZIZAS. Kabarojatės po tvorą kaip beždžionės, sukelsit ant kojų visą rajoną. Tyliau, nenoriu nemalonumų su jūsų namiškiais.

MATJE. Azizai, gerasis Azizai, jeigu tu mėgsti moteris, tai kodėl tavo tokia rūgšti mina?

AZIZAS. Iš kur tu ištraukei, kad aš mėgstu moteris? Aš tik sakiau, kad jas bučiuoju.

MATJE. Vis tiek mes einam ten, Azizai, ir gyvenimas puikus.

AZIZAS. Nežinau, kaip ten gyvenimas, tik žinau, kad pažadinsit namiškius. Va jau matau šviesą viename lange, ką tik įsižiebė.

MATJE. Tai Ponios Kiki kambarys. Senei nesimiega. Senė gailisi prabėgusios jaunystės, graužiasi, kad nepasiėmė savo.

AZIZAS. Aš jus nuvesiu į Kairo gatvę ir paliksiu vienus, šiandien nenoriu moterų. Lauksiu šalimais, Saifo kavinėje.

EDUARDAS. Eime su mumis, Azizai. Nenoriu likt vienas su tuo kvaiša.

AZIZAS. Greičiau, greičiau. Užsidegė dar vienas langas. Aš nesu jūsų šeimynykštis, mane kaipmat išspirs pro duris, pamatę, kad jus tvirkinu.

MATJE. Ten tavo motinos miegamasis, Eduardai, eina pažiūrėt, ar tu lovoj su savo pliušiniu šuniuku. Pasipustyk padus, Eduardai, mamytė jau eina prie lango.

EDUARDAS. O viršuj įsižiebė dar viena šviesa. Kieno ten kambarys?

MATJE. Tėvelio. Sprunkam.

Visi išeina

Veranda. Adrienas.

Pasirodo Didysis juodasis parašiutininkas

PARAŠIUTININKAS. Šiame name visi miega, vade.

ADRIENAS. Nevadinkite manęs vadu, aš ne kariškis. Kas jūs toks? Iš kur atsiradot?

PARAŠIUTININKAS. Tas miestas man rodos apsnūdęs, miestieti. Jis dezertyravo?

ADRIENAS. Iš kur jūs atsiradot?

PARAŠIUTININKAS. Nagi iš dangaus. Atvykom šiąnakt; kariuomenė jau čia, miestieti. Ne ta, kuri šliaužioja grindiniu, ne ta, kuri važinėja pasislėpusi šarvuočiuose, ne ta, kuri raštinėse užsiiminėja plepalais, ne šūdvežių armija, bet ta, kuri budi tarp žemės ir dangaus. Aš nusileidau iš dangaus vidurvasaryje kaip mažytis snaigių dribsnis, kad saugočiau jūsų ramų miegą. O gal manai, kad tave saugo šitos storos sienos? Gal manai, kad tave saugo turtai? Juk viskas virstų šipuliais nuo vieno šūvio, kurį paleisčiau tau į kaktą.

ADRIENAS. Gerokai esate išgėręs, kareivi. Pranešiu jūsų karininkams.

PARAŠIUTININKAS. Kalbėk, miestieti, kalbėk sau į valias, tik nepamiršk, jog privalai mane gerbti.

ADRIENAS. Gerbiu, vaikine, bet kodėl jūs mane užsipuolat? Argi atvykote ne dėl mūsų saugumo?

PARAŠIUTININKAS. Pirmiausia reikia kurt pavojų, jei nori įgyvendinti saugumą.

ADRIENAS. Na, jeigu šitaip — sveikas atvykęs, sveikas atvykęs, kareivi! Esu padorus miestelėnas ir gerbiu kariuomenę.

PARAŠIUTININKAS. Aha, gerbk ją, ji tave praturtins.

ADRIENAS. Bet dabar aš moku tau, kareivi.

PARAŠIUTININKAS. Mažiau nei savo tarnui, koks ten tavo mokėjimas. Tik cigaretėms. O šiaip ar taip, mano dėka storėji, turtėji ir užsiimi politika. Mes, kariškiai, esam šio pasaulio plaučiai ir širdis, o jūs, miestelėnai, tik jo žarnos.

ADRIENAS. Esi gerokai susijaudinęs, berniuk.

PARAŠIUTININKAS. Aha, susijaudinęs, jaudinęs, dinęs.

ADRIENAS. Tad sveikinu ir tavo jaudulį! Tik žinok, kad šitas miestas — tai tylus, ramus miestelis, pratęs prie savo kareivių. Jūsų — kareivių — vieta už kareivinių sienų. Gerai elkitės, netriukšmaukit, ir miestas pamils jus, miestas jumis pasirūpins. O dabar — į kareivines!

PARAŠIUTININKAS. Kur bobos?

ADRIENAS. Nesupratau!

PARAŠIUTININKAS. Bobos. Patelės, vištos, ožkos, karvės, triušės, kalės, katės. Kur jas paslėpėt? Iš tolo jaučiu jų kvapą, žinau, kad čia esama bobų. Pakrutėk, miestieti.

ADRIENAS. Ramiau, berniuk, ramiau!

PARAŠIUTININKAS. Jokių ramiau. Mes atvykome, miestieti. Kur bobos?

ADRIENAS. Čia vien tik damos.

PARAŠIUTININKAS. Nesijaudink, tėvyk, padarysiu iš jų bobas. Slėpkit savo ožkas, ištrūko kariuomenės ožiai.

ADRIENAS. Argi tu nemyli šios šalies? Nemyli šitos žemės? Kas tu — laukinis, atėjęs apiplėšt ją, ar kareivis, kuris turi ją ginti?

PARAŠIUTININKAS. Aš myliu šitą žemę, miestieti, bet nemyliu žmonių, kurie joje gyvena. Kas yra priešas? Kas tu — draugas ar priešas? Ką aš turiu pulti ir ką — ginti? Nebežinodamas, kas yra priešas, šausiu į kiekvieną, kas tik juda.

Aš myliu šitą žemę, taip, bet ilgiuosi anų laikų. Ilgiuosi švelnios žibalinių lempų šviesos, prašmatnios burlaivių flotilės. Ilgiuosi kolonijų epochos, verandų ir rupūžių kvarkimo, ilgų vakarų epochos, kai dvaruose kiekvienas savo vietoj tyso hamake, linguoja supamojoj kėdėj ar tupi po mango medžiu, kiekvienas savo vietoj ir ramus savo vietoj, ir ta vieta yra jo vieta. Aš ilgiuosi mažų negriukų, landančių karvėms tarp kojų — juos nuspausdavom kaip uodus. Taip, aš myliu šitą žemę, tegu niekas tuo neabejoja, aš myliu Prancūziją nuo Diunkerko iki Brazavilio, nes esu saugojęs tos žemės sienas, žygiavęs ištisas naktis su ginklu rankoje įtempęs klausą ir žvilgsniu skvarbydamas svečią šalį. O dabar man sako, kad stojo kiti laikai, ir savo nostalgiją įsikišk pats žinai kur. Man sako, kad sienos dūžta kaip bangų keteros, bet argi aukojama gyvybė dėl bangavimo? Man sako, kad yra tauta, o paskui sako, kad jos nebėra, kad žmogus randa savo vietą ir ją praranda, kad miestų, valdų, namų pavadinimai kaitaliojasi ir žmonės tuose namuose pasikeičia nespėję nugyventi gyvenimo, vadinasi, viskas pakluso kitai tvarkai ir niekas nebežino, kas jis toks, nesuvokia, kur jo namai, jo kraštas ir to krašto sienos. Jis nebežino, ką jis turi saugot. Jis nebepažįsta svetimo. Jis nebenutuokia, kas duoda įsakymus. Man sakoma, kad žmogui komanduoja istorija, bet žmogaus gyvenimo tarpsnis be galo trumpas, o istorija, prisiputusi ir apsnūdusi storapilvė karvė, jau nekantriai trepsi koja. Mano gyvenimo paskirtis — kariauti, o vienintelis poilsis bus mirtis.

Jis dingsta

ADRIENAS. Iš kur jis atsirado, po velnių?

IV MAGHRIB

12

LOVOJE

Matildos kambarys.

Matilda su Fatima lovoje

MATILDA. Fatima, Fatima, ar miegi? Koridoriuje girdžiu tavo dėdės žingsnius. Eina čia, sustoja prie durų, dvejoja. Atėjo blogų kėslų vedamas. Naktį, be liudininkų išdrįs padaryti tai, ko neišdrįso dieną. Judėk, Fatima, murmėk, verskis ant šono, kalbėkis su manim — tegul supranta, kad tu čia. O jeigu jis įeity, plačiai atverk akis ir žiūrėk į jį nenuleisdama žvilgsnio — tegul mato, kad nemiegi. O jeigu jis tavęs nepamatytų, būtų apakęs nuo pykčio, kelkis ir mojuok rankom. Visi mano, kad tu pamišusi, ir niekas nenustebs. Fatima, brangioji, gana miegoti arba apsimetinėti; tavo dėdė vaikšto palei duris, man dreba kinkos.

Manai, kad svaičioju? Ne, aš nesvaičioju, Fatima, prisiekiu, ne. Šiame mieste begalė žmonių miršta uždusinti pagalve, pasmaugti virvute, juos žudo įlipę per langą sadistai arba vagys, atėję nukniaukti perlų. O tavo dėdė turi ganėtinais pažįstamų policijos gydytojų, kad išeitų sausas iš vandens. Nė šuo nesulotų. Galas Matildai, kaip ir Mari ž galas abiemis. Kaip ir iš kur galėtų paaiškėti, kodėl ir koku būdu šiame mieste miršta žmonės? Šią valandą visas miestas knarkia išsižiojęs — tik ne žmogžudžiai, tik ne jų aukos.

Tu nemiegi; aš žinau, kaip kvėpuoja miegantis žmogus. Ar esi kada nors buvusi naktį kambarį, kur kas nors miega? Fatima, jeigu nori pajusti pasibjaurėjimą vyriškiu, įsmuk į jo miegamąjį, žiūrėk ir klausyk, kaip jis miega. Kas iš to, kad dieną vyrai vaikšto apsirengę kaip padorūs žmonės — pusę savo gyvenimo jie praleidžia drybsodami kaip kiaulės purve, be sąmonės, nekontroliuodami savęs, o proto turi ne daugiau nei upės nešamas rąstigalis, ir, kaip sakoma, akys sukiojasi orbitose, o atsibudę nieko neprisimena. Baisi ši nakties valanda, kai visa žmonija pučia į akį savo migiuose, kai tūkstančiai žmonių vienu metu sutartinai raugėja, spjaudosi, griežia

dantimis, dūsauja per miegus, virškina, virškina, knarkia išsižioję gulėdami aukštiekninki. Gerai daro, kad eidami gulti užsirakina miegamojo duris. Visi žmonės kiekvieną dieną turėtų jausti gėdą dėl praėjusios nakties, gėdą dėl savo miego. Aš niekad nerakinu savo kambario durų, nes nemiegu. Turėčiau rakinti, nes girdžiu už durų trepsint tavo dėdę.

Fatima, jeigu jis įeity, — o manau, kad įeis, —pašok ir paklausk tiesiai, kaip ji mirė. Iš nustebimo gal ir pasakys teisybę, kol grįžęs pyktis primins, kad laikytų liežuvį už dantų. Dukrel, brangioji, virpu kaip epušės lapas. Kol jis dar neįėjo, — o jis įeis, — lįsk po lova, o kai ims dusinti mane pagalve, griebk jį už kojų ir taip truktelk, kad parkristų. Fatima, brangioji, aš jaučiuosi tokia viena; pramerk vokus, kad pamatytčiau šviesos blyksnį tavo akyse ir būčiau tikra, jog nemiegi. Nes šįkart iš tikrųjų dreba kinkos. Dreba kinkos.

Įeina Adrienas

ADRIENAS. Miegi, Matilda? Miegok, miegok. Mano sūnų Matje ima į kariuomenę. Vis dėlto susekė. Atrodo, draugai mane visiškai paliko. Matyt, būsi nagus prikišusi. Galimas daiktas: nebūna dūmų be ugnies. Šiaip ar taip, jis išvažiuos į Alžyrą, ten bus sukapotas kokiam ramiam kaimely, o paskui jo gabalai bus surinkti ir su didžiausia pagarba gražinti namo. Ir mano įpėdinio kaip nebūta. Bet aš tave įspėju, brangute: gamyklą matysi kaip savo ausis.

Iš pradžių ketinau eiti į kapus ir nusišauti, — taip pasielgė mūsų senelis, kai jo sūnų paėmė į kariuomenę, ir mūsų prosenelis, kai paėmė senelį. Tokia šeimos tradicija, o tradicijas reikia gerbti. Bet persigalvojau, nes visų pirma — mano tėvas nenusišovė dėl manęs, be to, lyja, ir batai spaudžia, tačiau svarbiausia — būtum paveldėjusi gamyklą, o šito, brangute, nenorėčiau.

Man nepatinka tavo vaikai. Tu juos prastai išdresiravai. Vaikus reikia dresiruoti, mušti per sprandą ir nuolat protingai nurodinėti, ką jie turi veikti, antraip, kad tik kiek, jie šoka tau į akis, apipila pamazgom. Apipils jie tave pamazgom, brangute, tik jau ne aš tave nuplausiu.

Matje mirė, praktiškai jis kaip ir miręs, guli sukapotas kokiam nors Alžyro griovy, ir todėl dabar man į jį nusispjaut; negaliu gi aš domėtis būsimu numirėliu, aš ne iš tų, kurie stovi prie kapo aimanuodami: „O jeigu jis būtų gyvas...“ Būsimas mano sūnaus

lavonas manęs nedomina. Vadinasi, savo palikimą paveldžiu pats; pats skiriu save viso turto paveldėtoju, ir niekas kitas nė piršto neprikiš prie mano palikimo.

Tradicijas reikia gerbti. Mūsų giminėj moteris miršta jaunos, nuo ko — niekas tiksliai nė nežino. Tau pats laikas mirti; kaip sako Ponia Kiki, esi dar jauna; kai sakoma, kad jis dar jaunas, vadinasi, jis jau yra senas. Galbūt tu pasikarsi po medžiu mūsų sode, kaip pasikorė mūsų teta Armelė; o gal nusiskandinsi kanale, patyliukais, niekam nė žodžio, tvarkingai pasidėjusi ant kranto rūbus, kaip nusiskandino švelnioji, kuklioji, tylioji Enė. Arba gausi galą, uždusinta pagalve, kaip priimta elgtis su moterimis, kurios trukdo. Dėl visų šitų mirčių niekad nekilo jokie triukšmo; valdžia į jas žiūri pro pirštus; nuo seno tokia mūsų miesto tradicija; visi turi supratingų draugų. Taip aš manau. Tik atrodo, kad mano drauga palieka mane vieną. Tu kalta — grįžusi užvirei tą košę. Tokiame mieste kaip mūsų neįmanoma gyventi be draugų.

Per stipriai užsimoji, Matilda. Vieną gražią dieną papulsi į bėdą. Jau esi kaip suaižėjęs ąsotis; vieną dieną subyrėsi į šukes. Per stipriai smogi, Matilda, ramūs miesteliai nepasiruošę tokiems sukrėtimams, nereikia įnešti per daug sumaišties į šeimas, kurių gyvenimas teka įprasta vaga. Per daug keliavai, brangute; kelionės sudrumsčia protą, iškraipo regą. Manaisi esanti tokia tvirta, o jau visa suaižėjusi. Jeigu akmuo krenta ant ąsočio — vargas ąsočiui. O tas ąsotis — tu, Matilda. Šitaip skubiniesi į aną pasaulį?

Man nepatinka, kad niekini mano žmoną. Kad įkyrėjai iki gyvo kaulo, kad trokšti mano palikimo — tai normalu, toks mūsų kraujo balsas, tokia šeimos tradicija. Bet aš neleisiu niekinti savo žmonos. Ji nėra prastesnė už aną, taip, tikrai nėra prastesnė. Beje, ilgai svarsčiau, kurią iš jų pasirinkti, ir, kaip priimta, vedžiau vyresniąją. Galiausiai vedžiau ir antrąją; dabar nebėra ką vesti. Bet aš draudžiu tau ją niekinti, Matilda; už tai tikrai galėčiau tave nužudyti.

Mieganti tu man labiausiai patinki: užčiaupi nasrus, nebelaidai kakarinės, nuolankiai klausai, ką aš kalbu, kaip ir dera seseriai, kai kalba brolis. Galbūt irmsiu miegoti dieną ir budėti naktį — kokie pavyzdingi būtų mūsų santykiai! O kol kas miegok, Matilda, tave saugo tavo miegas.

Išeina

FATIMA. O Viešpatie, mamyte, jeigu Eduardas šitaip su manim kalbėtų, prisiekiu, taip vožčiau per srėbtuvę, kad paslikas liktų gulėti ant grindų — daugiau nenorėtų. Kodėl tu leidi, kad vyrai su tavimi šitaip šnekėtų? Kas jie tokie? Vėjas, blefas, muilo

burbulas, tuščia vieta. Moteris — vyro kelnių diržas; jeigu atsisega, jis lieka plikas kaip tilvikas. Tavo brolis be tavęs liktų plikas kaip tilvikas. Kodėl nenori jo palikti? Ką tu laimėsi čia būdama? Tik lioveisi domėtis savo vaikais. Tu mūsų net nebematai, esi taip užsiėmusi barniais, tuo tarpu Eduardas, vargšas Eduardas nebesitveria savo kaily, vaikšto klystkeliais, akyse smunka, tuo tarpu tu net nepastebi. Argi tau vis tiek? Mamyt, aš noriu grįžti į Alžyrą. Aš visiškai nesuprantu čionykščių žmonių. Man nepatinka šitas namas, nepatinka šitas sodas. Man nepatinka nė vienas namas ir nė viena gatvė. Čia šalta naktį, šalta dieną, šaltis mane gąsdina labiau už karą. Kodėl tu nori likti čia? Juk nieko neveiki, tik išstisai dienas su broliu laidot gerkles! Alžyre tu su niekuo nesivaidijai. Alžyre aš tave labiau mylėjau nei Prancūzijoje, tu buvai stipresnė ir mylėjai mus. Ar grįžai dėl to, kad mėgsti plūstis? Pasakyk, dėl to, kad mėgsti plūstis? Ko mes čia sėdim, kalendami dantimis iš šalčio? O ten buvo taip gera. Aš ten gimiau ir noriu grįžti į tėvynę, nenoriu kentėti svetimoj šaly, mamyt. Mamyte, tu miegi? Šį kartą iš tikrųjų?

13

NENORIU EIT Į KARĄ

Virtuvėje

MATJE. Padėk man, Azizai.

AZIZAS. Vien tai ir darau: dirbu tavo tėvui ir tau.

MATJE. Ne apie šitokią pagalbą aš kalbu, Azizai. Padėk man, bičiuli.

AZIZAS. Kaip kitaip galėčiau tau padėti?

MATJE. Jie nori išsiųst mane į karą. Gavau šaukimą ir turiu eit į kariuomenę.

AZIZAS. Visus ima į kariuomenę. Tu gimsti, žindi, augi, rūkai pasislėpęs, gauni pylos nuo tėvo, eini į kariuomenę, dirbi, vedi, pasigim dai vaikų, karši kailį savo vaikams, sensti ir miršti labai išmintingas. Visų gyvenimai vienodi.

MATJE. Bet jie siunčia mane į Alžyrą. Aš nenoriu kariauti, Azizai, nenoriu mirti. Kaip aš galėsiu vesti, kaip aš galėsiu turēt vaikų, kaip aš pasensiu ir įgysiu išminties, jeigu netrukus mirsiu?

AZIZAS. Matai, šitokią kainą moki už savo privilegijas. O mano tėvas jau buvo miręs, todėl laiku atlikau karinę tarnybą, bet tada dar nebuvo karo, todėl ją kuo ramiausiai atlikau Komersi mieste.

MATJE. O kaip kariuomenėj, Azizai?

AZIZAS. Ne toks jau baisus velnias, kaip jį piešia, bičiuli. Anksti keli, anksti guli, sportuoji, įsigyji draugų, gauni leidimą išeit į miestą, jokių piniginių rūpesčių, apie nieką negalvoji. Kariuomenėj labai labai gera.

MATJE. Manęs neturētų imti: aš — plokščiapėdis. Kodėl mane turētų imti, kai paprastai tų, kurių plokščios pėdos, neima?

AZIZAS. Tavo plokščios pėdos?

MATJE. Mano tėvas plokščiapėdis, vadinasi, ir aš plokščiapėdis, nieko nepadarysi.

AZIZAS. Jeigu pasakė, kad turi atlikt karinę tarnybą, tai reiškia, kad tu nesi plokščiapėdis, arba plokščiapėdžiai atlieka karinę tarnybą kaip ir visi kiti; arba viena, arba kita, nieko nepadarysi.

MATJE. O karas ilgai trunka?

AZIZAS. Manau, labai ilgai.

MATJE. Kiek laiko?

AZIZAS. Jau kai prasideda, niekas negali pasakyti, kada liausis. Gal net tavo vaikai dar kariaus.

MATJE. Jeigu žūčiau kare, neturėčiau vaikų.

AZIZAS. Gal ir nežūsi. Kare ne visi žūva.

MATJE. O jeigu mane sužeis, Azizai? Jei grįšiu invalidas?

AZIZAS. Kare ne visus sužeidžia. Galbūt grįši trykštą sveikata, saulės nugairintu veidu.

MATJE. Kaip atrodo Alžyras?

AZIZAS. Pamišau.

MATJE. Prisimink. Pasistenk prisiminti.

AZIZAS. Kad ir kaip stengiuosi, niekaip neprisimenu.

MATJE. Kodėl tu galvoji vien apie pinigus, Azizai? Tu tik dirbi, dirbi, kad susirinktum pinigų. Liaukis dirbęs, Azizai; pasikalbėk su manim.

AZIZAS. Todėl, kad man reikia pinigų, kad gaunu pinigų už savo darbą, ir todėl, kad tavo tėvas mažai moka, negaliu liautis dirbęs.

MATJE. Pasakysiu, kad daugiau mokėtų. O karas, kaip atrodo karas?

AZIZAS. Aš nieko apie jį nežinau, niekad nežinojau ir nenoriu žinoti.

MATJE. Aš irgi nenorėčiau sužinoti.

AZIZAS. Neliūdėk, Matje, bičiuli. Šį vakarą mes eisim pas Saifą, išdulkės visas tavo liūdesys.

MATJE. Aš nenoriu, kad išdulkėtų mano liūdesys. O mirtis, kaip atrodo mirtis?

AZIZAS. Iš kur aš galiu žinoti? Manau, kad mirus nebereikia pinigų, nebereikia lovos miegui, nebereikia dirbti, baigiasi visos kančios. Manau, kad mirtis — nieko blogo.

MATJE. Aš nenoriu mirti.

AZIZAS. Tu būsi herojus, Matje. Prancūzai žiūri į save kaip į keturiasdešimt penkis milijonus herojų, kodėl, bičiuli, turėtum būti išimtis? Kuo tu blogesnis už kitus prancūzus? Grįši iš karo, kuo skubiausiai prisidarysi vaikų, kad turėtum kam pasakoti apie tai, kaip kariavai. O jeigu negrįši, kiti pasakos kitiems vaikams.

MATJE. Aš nenoriu kentėti.

AZIZAS. Nusišluostyk veidą, ateina Ponia Kiki, jai gali pasirodyti, kad tu verki.

MATJE. Aš ir verkiu, Azizai, aš verkiu.

Įeina Ponia Kiki

PONIA KIKI. Verki, Matje?

MATJE. Juokaujate, Ponia Kiki; nė karto gyvenime nesu verkęs, nė nemanau šiandien pradėti!

Jis išeina

PONIA KIKI. Man patinka, Azizai, kad šiuose namuose viešpatauja liūdesys. Svetainėje sėdi pasipūtę Matilda su Ponu, Matje verkia, Fatima aimanuoja ir skundžiasi šalčiu, Eduardas įknibęs į knygas, visur ramu, tylu ir liūdna. Namai mūsų.

Tolumoje girdėti vakaro mišių varpai

MATILDA (*publikai*). Vakaraš aš niekad nekalbu, nes vakaras — melagis; išorinis jaudulys tėra dvasinės ramybės požymis, namų ramybė — veidmainė, ji slepia protų kovą. Štai kodėl vakaraš aš niekad nekalbu, nes pati esu melagė, visuomet buvau melagė ir neketinu liautis buvus melage: juk žodžiai „taip“ ir „ne“ tokie trumpučiai, kad mums kliudo juos kaitaliooti. Todėl mūsų santykiai su vakaru ne kokie, nes susidūrę du melagiai panaikina viens kitą, o susidūrus dviems melagystėms, teisybė ima kaišioti savo šlykščias ausytes; aš nekenčiu teisybės. Štai kodėl vakaraš aš nekalbu, bent stengiuosi nekalbėti, nes šventa teisybė — esu gana plepi.

Didžiausia mūsų gyvenimo yda yra vaikai; jie užsimezga įsčiose niekieno nuomonės neatsiklausę, ir štai jie čia, subjauroja mūsų gyvenimą, taip ir tyko, kada galės pasinaudoti viso mūsų gyvenimo triūso vaisiais, kurių — jie geistų iš visos širdies — nespėtume mes paragauti. Reikėtų panaikinti paveldėjimo teisę: ji ęste ęda privincijos miestelius. Reikėtų pakeisti visą reprodukcijos sistemą: moterys turėtų gimdyti gargždus — akmenys niekam nekliudo, jie atsargiai surenkami, sukraunami sodo kampe ir pamirštami. Akmenys turėtų gimdyti medžius, medis pagimdytų paukštelį, o paukštelis — tvenkinį; iš tvenkinių kiltų vilkai, o vilkės gimdytų ir žindytų žmonių kūdikius. Aš nesutverta būti moterim. Jeigu būčiau Adriano brolis, mes plotume viens kitam per petį, lakstyume po barus, išsidirbinėtume kaip įmanydami, naktimis pasakotume vienas kitam nešvankias istorijas, o retsykais įniršę apsilotume ir apsikumščiuotume. Bet dar labiau aš nesutverta ir vyru būti. Idiotų padermė. Fatima teisi. O gal ne visiškai? Vyrai tarpusavy sugeba draugauti, kai mylisi, tai mylisi ir nekasa vienas kitam duobės; beje, dėl to ir nekasa, kad jie idiotai, jie apie tai negalvoja, jie neturi vaizduotės, jiems bent dviejų pakopų trūksta iki mūsų. O moterys draugaudamos mielai kasa viena kitai duobę; jos mylisi ir todėl, kad mylisi, padarys jums blogo kiek tik įmanys. Mat jų galvose perteklius pakopų.

Niekad niekam nesakykit, kad jis jums reikalingas, kad jūs pasiilgstat jo ar kad jį mylit, nes jis kaipmat ims pūstis, manys, kad jau pasiekė savo, kad turi pagrindo mėvėti kelnes, įsivaizduos, kad laiko vadeles, vaikščios užrietas nosį; niekad nieko

neriekia sakyti, ničnieko, gal tik labai supykus, kaip aš dabar, ir, žinoma, jeigu nesi tokia beviltiška patarška, verčiau tylėk.

Kaip bepažiūrėsi, Adrienas išvažiuos kartu su manim, aišku kaip dieną, aš jo norėjau, aš jį turėsiu, atvykau viena, išvyksime drauge. Bet gana — tyla ir melas. Būk atsargi, Matilda, vakarais tu išsiduodi.

V

15

Saifo kavinė

SAIFAS. Greičiau, Azizai, išsivesk savo bičiulius, pasakyk, kad užmokėtų, aš uždarau kavinę.*

AZIZAS. Dar anksti, Saifai; ko tu taip skubi?

SAIFAS. Darau kavinę, sumokėkit ir keliaukit.

AZIZAS. Sumokėkit jam.

MATJE. Tam smirdžiui vien pinigai terūpi.

AZIZAS. Kas atsitiko, Saifai?*

SAIFAS. Sakau tau, kad uždarau kavinę.* Užsičiaupk. Užsičiaupkit. Nenoriu turėt nemalonumų. Mokėkite, greičiau mokėkite. Azizai, šiuo metu nevaikščiok gatvėmis.* Mieste pasirodė fašistų gaujos.* Jie sudegins mano kavinutę. Jie visiškai išprotėjo. Užmokėkit, Azizai. Azizai, sėdėk namie ir kad nė krust.* Pasakyk, kad užmokėtų, ir eikit sau.*

AZIZAS. Užmokėkit.

MATJE. Pasaulis blogai sutvarkytas. Už visus malonumus reikia mokėti. Tie malonumai mane verčia vėmti.

EDUARDAS. Nesijaudink, Matje; po džiaugsmų ateina liūdesys.

MATJE. Kodėl moterys limpa prie tavęs, Eduardai? Esi nupiepęs, toks neišvaizdus, atrodai kaip debilas. Moterys — kvailės, niekad jos jų nesuprasiu.

EDUARDAS. Suprasi, suprasi.

SAIFAS. Pasirodė kažkoks tipas ne iš mūsų kvartalo, keletą kartų mačiau jį slampinėjant palei kavinutę, užvakar, vakar ir šiandien.

EDUARDAS. Gal ėjo pas kekšes?

SAIFAS. Ne, jis nebuvo pas kekšes.

MATJE. Atėjo pasižvalgyti po kvartalą, pakvėpuoti grynu oru. Argi negalima vaikščioti po tavo kvartalą, Saifai? Kodėl kaskart išsigąsti?

SAIFAS. Šis kvartalas — ne pasivaikščiojimų vieta. Aš nepasakiau, kad išsigandau. Tavo bičiuliai man įgriso, Azizai, nebenoriu jų čia matyti.*

MATJE. Liaukitės tauškę arabiškai.

AZIZAS. Prižadau, Saifai, daugiau jų čia nesivedžiosiu.*

SAIFAS (*Matje*). Užmokėk.

MATJE. Kodėl aš turiu mokėti, Saifai? Mes trise: nupiepėlis, arabas ir aš. Kodėl visuomet aš turiu mokėti?

AZIZAS. Aš — ne arabas.

SAIFAS. Nutilk, Azizai.*

EDUARDAS. O aš irgi nemokėsiu.

AZIZAS. Jus čia atsivedžiau aš.

EDUARDAS. O aš tave išsitempiau iš namų, Matje, jeigu ne aš — tebesėdėtum po pamotės sijonu.

SAIFAS. Nešdinkitės iš čia, dinkit iš akių, nereikia jokio užmokesčio.

MATJE. Jeigu tu nesi arabas, tai kas tu toks? Prancūzas? Tarnas? Kaip aš turiu kreiptis į tave?

AZIZAS. Kvailys, esu kvailys, ir tiek. Azizo vardą prisimena, kai reikia pinigų. Aš kvailio vietoj namuose, kurie nėra mano, prižiūriu sodą, plaunu grindis, kurios ne mano. O iš uždirbtų pinigų moku mokesčius Prancūzijai, kad ji kariautų su Alžyro Frontu, moku mokesčius Alžyro Frontui, kad jis kariautų su Prancūzija. O kas gina Azizą čia? Niekas. Kas kariauja su Azizu? Visi.

SAIFAS. Nekalbėk šitaip, Azizai.

AZIZAS. Alžyro Frontas sako, kad aš arabas, šeimininkas sako, kad aš tarnas, kariuomenėj man buvo sakoma, kad esu prancūzas, o aš pats sakau, kad esu kvailys. Man nuspjaut į arabus, į prancūzus, į šeimininkus ir į tarnus; man nuspjaut į Alžyrą ir į Prancūziją; man nuspjaut į tą pusę, kur turėčiau būti ir kur nesu; aš nei už

vieną, nei už kitą, nesu nei už, nei prieš. Ir kai man sakoma, kad esu prieš, kai nesu už, vadinasi, aš prieš visus. Visiškas mulkis.

MATJE. Jis girtas.

EDUARDAS. Jį blogai veikia musulmonų pasninkas.

SAIFAS. Esi alžyrietis, Azizai, ir tiek.*

AZIZAS. Nežinau, Saifai, nieko nežinau.*

EDUARDAS. Čiuožiam. *(Jie išeina prilaikydami Azizą)*

Saifas išeina. Gęsta šviesos

16

Sodas.

Įeina Adrienas, Plantjeras, Borni

ADRIENAS. Ko jūs taip triukšmaujate, Borni?

BORNI. Tai kad Plantjeras taip prisiklijavo, jog žingsnio negaliu žengti.

PLANTJERAS. Bijau, kad neapalptumėt patamsy.

BORNI. Plantjerai, aš jums, aš jums...

PLANTJERAS. Nekantriai laukiu.

ADRIENAS. Tyliau. Bet kur dingio Sablonas? Kur jis nuėjo? Kada jis atsiskyrė?

BORNI. Štai matote, Plantjerai: jūs mane saugot, o Sablonas ėmė ir pabėgo. Cha, cha! Jūs nepaleidžiat manęs nė per žingsnį, o tuo metu Sablonas išgaravo. Tikriausiai jis užmiesty, savo viloj, o mes čia vieni, fronte, ugnyje, kaip ant žarijų. Cha, cha, Plantjerai, koks jūs įžvalgus!

ADRIENAS. Nutilkite, štai mergina.

Jie slepiasi tankmėje.

Įeina Fatima, paskui ją — Matilda

MATILDA. Liaukis kvailiojusi, Fatima. Nemanyk, kad nors valandėlę patikėjau. Kvailystės, nesąmonės, davatkėle. Argi mūsų laikais žmonės dar apsireiškia? Kadaise tuo tikėjo kaime isterikai vaikai. Bet šiandien — juokinga. Net Švenčiausioji Mergelė neišdrįstų pasirodyt. Ir tu manai, kad aš tuo patikėjau? Būk atsargi, Fatima, būk atsargi; tavo dėdė tik ir laukia menkiausios tavo pamišimo apraiškos, kad uždarytų į beprotnamį.

ADRIENAS. Nekvaila mano sesutė!

FATIMA. Ji čia: šaltis, šviesa už riešutmedžio. Mari.

Tolumoje sprogimas Saifo kavinėje

PLANTJERAS. Saifo kavinė.

BORNI. Dabar mes įkliuvom.

PLANTJERAS. Užsičiaupk, Borni.

Pasirodo Mari

ADRIENAS. Tik pažiūrėkite į tą pamišėlę, tik pažiūrėkite į tą pamišėlę!

FATIMA. Mari, Mari, pasirodykite ir kitiems, nes jie manimi netiki.

MARI. Kodėl turėčiau pasirodyti kitiems, kvailute?

FATIMA. Nes jie, nes jie...

MARI. Tylėk. Puikiai juos pažįstu: Borni, Plantjeras, tariamos miesto įžymybės, mergvaikiai, liokajai, persirengę buržua. Ar nemanai, kad man jau per akis tų prasimušėlių?

FATIMA. Tai nors mamai, nors jai.

MARI. Negali būti nė kalbos; ji — idiotė.

FATIMA. Tai mano dėdei, kad nepadarytų man ko blogo.

MARI. Padarys. Padarė man, padarys ir tau. Turtai žmogaus nekeičia. Tas Adrienas, kuris slepiasi krūmokšniuose už tavo nugaros, gimė purve, dar ir dabar jo batai purvini. Kaip manai, kas buvo jo senelis? Angliakasys, kvailute, visas juodas nuo ryto iki vakaro, net guldamas į vedybinę lovą nesugebėjo nusigramdyt purvo. O jo tėvas? Irgi angliakasys; tai kas, kad praturtėjo, iki paskutiniosios liko juodas kaip bato aulės. Gėda man, kad nusmukau iki vedybų su tokia šeima. Šito sau niekad neatleisiu. Niekad neatleisiu. Tai mes, mes buvome tikrieji šito miesto šeiminkai; Rozerjelių šeimoje nėra žmogaus nešvariom rankom. O visi tie tipai, kur sėdi krūmuose, dvokia padugnėmis ir skurdu. Ir tu ne ką geresnė.

PLANTJERAS. Tai kad nieko neatsitiko.

ADRIENAS. Žiūrėkit į merginą, į merginą, kaip ji jaudinasi!

MARI. Perduok savo motinai, kad ji idiotė. Ta idiotė priėmė mažiausią palikimo dalį, ir dar pati ją pasirinko. Ji paėmė šitą juokingą namą, o ne gamyklą. Nors kilusi iš

prasčiokų, bent būtų buvusi turtinga. O kas dabar ji? Niekas, tuščia vieta. Man gėda dėl jos. O aš išsaugojau savo klasės orumą; išsaugojau net pertekusi turtų.

FATIMA. Ponia, ponია, o kaip jūs mirėt?

PLANTJERAS. Mergina pamišusi, nēr jokių abejonių. Bet kur, po šimts, Sablonas, kad oficialiai patvirtintų šį faktą?

MARI. Ar žinai, vargšele, kaip kentėjo mano savigarba su tavo dėde? Pirmą kartą, kai jis nusivedė mane pas tėvus, jo motina mano garbei iškepė kažkokį pyragą, tokius pyragus valgo darbininkai, iš rupių miltų, su obuoliais iš savo sodo ir, žinoma, su margarinu ar kiaulienos taukais. Bet aš buvau viskam pasiruošusi, nesiraukiau, apsimečiau, kad valgau. Bet žinai, ką ji padarė? Iki šiol jaučiu gėdą, negaliu rasti ramybės.

FATIMA. Kaip jūs mirėt?

MARI. Tą savo pyragą, tą šlykštų pyragą padavė man — niekad neatspėsi! — padavė man, man ant laikraštinio popieriaus! Man! Aš nebūčiau reikalavusi porceliano ar krištolo, puikiai žinojau, kur esu. Bet laikraščio jiems niekad neatleisiu, niekad neatleisiu!

MATILDA (*Fatimai*). Liaukis vaidinusi, liaukis simuliavusi ekstazę. Kokias dabar skaitai knygas, kad nieko jau nebesuvoki?

*Įeina Sablonas,
prilaikydamas Matje su Eduardu*

SABLONAS. Serpnuazai, Serpnuazai, žiūrėk, ką atvedu: svirduliuoja girtut girtutėliai kelio viduriu iš Saifo kavinės, kuri ką tik susprogo; pamačiau juos automobilio žibintų šviesoje.

*Adrienas prieina prie Matje
ir skelia antausį*

FATIMA. Kam dar mušiesi, jei ir taip visas plūstu krauju?

ADRIENAS (*skelia dar kartą*). Štai dar vienas — jis anuliuos pirmąjį. Toks senas Evangelijos įsakymas.

FATIMA. Kaip tu mirei, Mari? Mama norėtų sužinoti.

MARI. Sprunku iš čia; labai skubu. Manai, kad neturiu kitų darbų? (*Dingsta*)

Įeina Marta

MARTA. Apreiškimas, ko gero, čia įvyko apreiškimas!

MATILDA. Ta moteris vėl mirtinai girta.

ADRIENAS. Na kaip, Sablonai, ar matei pamišėlę?

MATILDA. Mano dukrai nervinė depresija, ir tiek. Tas sumautas miestas net uolai įvartytą nervinę depresiją.

MARTA. Ne, tai buvo apreiškimas, aš tuo tvirtai tikiu. Tačiau tik nekaltas žmogus gali jį išvysti. Taip buvo La Saletėje, Bako gatvėje, ant Tepejako kalno — visur. Mama Roza, Mama Roza, mano sode šventoji.

Eduardas su Fatima išeina

SABLONAS. O tavo tarnas, Adrienai...

ADRIENAS. Na, kas ten jam?

SABLONAS. Žuvo, nebegyvas.

ADRIENAS. Vargšas Azizas.

SABLONAS. Bet ką tavo sūnus veikė Saifo kavinėj?

PLANTJERAS. O, vargšas Adrienas! Kad būtume žinoję! Tavo sūnus! Nuo mūsų rankos! Bet ką gi jis ten veikė?

BORNI. Kad būtume žinoję...

ADRIENAS. Bet juk aš žinojau, bičiuliai, aš žinojau.

Jie išeina

17

APIE LABAI RIBOTĄ RELIATYVUMĄ

EDUARDAS (*žiūrovams*). Kad ir kaip menkai tikėtume senovės mokslininkais, jeigu jie neklydo samprotaudami apie tai, kas yra už suvokimo ribų; jeigu tu supranti nors dalį naujų mokslinių teorijų, kurios yra kur kas sudėtingesnės; žodžiu, jeigu aš manau, kad mokslininkų išvados yra teisingos arba beveik teisingos, kad jose slypis nors žiupsnelis tiesos, ir tikiu jomis, kad ir ne visiškai suprasdamas mokslinčių išvedžiojimus, man šovė tokia mintis: jeigu Žemė tikrai apskrita ir jos apimtis tikrai keturiasdešimt tūkstančių septyniasdešimt keturi kilometrai, jeigu ji tikrai apsisuka aplink savo ašį per dvidešimt tris valandas penkiasdešimt šešias minutes, kaip yra manoma, tai šią akimirką, judėdamas tūkstančio šešių šimtų šešiasdešimties greičiu, per valandą persikeliu iš vakarų į rytus veik dvylika kilometrų. Bet aš, regis, tvirtai stoviu ant žemės. Dabar yra manoma, jie mano, ir aš manau, kad jais tikiu, Žemė apsisuka aplink Saulę per tris šimtus šešiasdešimt kablelis dvidešimt penkias dienas; kadangi jos rida yra devyni šimtai keturiasdešimt milijonų keturi šimtai šešiasdešimt devyni tūkstančiai trys šimtai septyniasdešimt kilometrų, vadinasi, ji juda dviejų

milijonų penkių šimtų septyniasdešimt keturių tūkstančių aštuonių šimtų šešiasdešimt trijų kilometrų per valandą greičiu, kuris prisijungia prie anų greičių; taigia šią akimirką be jokių pastangų turėčiau judėti dviejų milijonų penkių šimtų septyniasdešimt šešių tūkstančių penkių šimtų trisdešimties keturių kilometrų greičiu per valandą. Neturiu jokių įrodymų, tik tvirtai tikiu senovės išminčiais, net jeigu ir ne visiškai suprantu jų mokymą, bet aš jais tiku, tikiu ir dabartiniais. Vadinasi, jeigu tik nebūsiu pamiršęs kokios nors taisyklės, jeigu nebūsiu pražiopsojęs kokio dėsnio, jeigu nebūsiu praleidęs kokių sulipusių knygos puslapių, jeigu visa tai tiesa, tai, šoktelėjęs į viršų, o žemė tęstų savo kelią erdvėje, tai, šoktelėjęs į viršų ir išsilaikęs ore nors dvi sekundes, nukritęs turėčiau atsidurti erdvėje už tūkstančio keturių šimtų kilometrų nuo čia, žemė toltų nuo manęs beprotišku greičiu, ir aš pasprukčiau nuo jos, o ji — nuo manęs. Nėra jokių priežasčių, kad šitaip neatsitiktų, apskaičiavimai yra tikslūs, o mokslininkai — teisūs. Mane jaudina tik viena — kaip žinau, jokiam žmogui iki manęs nešovė mintis atlikti tokį bandymą. Matyt, todėl, kad kiti labai prisirišę prie žemės; matyt, niekas nenori atsidurti dievažin kur erdvėje; matyt, šios planetos gyventojai laikosi įsikibę į savo planetą rankomis, kojų nagais, dantimis, — nenori jos paleisti, bet ir bijo, kad ji jų nepaliktų. Jie mano, kad jų ryšys su planeta nenutrūkstamas, šitaip, matyt, dėlės mano, kad jas laiko įsiurbusi oda, o jeigu jos paleistų nagus, ir dėlės, ir oda atsiskirtų, ir viena, ir kita sklandytų erdvėje savo maršrutu. Man patiktų, kad žemė judėtų dar greičiau, man ji atrodo kiek vangiai, lėta, neenerginga. Bet ką gi! Gera pradžia — pusė darbo; kai aš atsidursiu ore, už keleto kilometrų nuo čia, viskas eisis kaip iš pypkės. Patyliukais keliu inkarą. Tikiuosi, mano pavyzdys nebus užkrečiamas. Būtų baisi katastrofa, jeigu planeta ištuštėtų, bet būtų dar didesnė katastrofa, jeigu erdvė prisipildytų žmonių. Šiaip ar taip, bandau; neturiu ko prarasti. Dvi sekundės ore, ir viskas eisis kuo puikiausiai. Manau, kad dėsniai suveiks. Aš tikiu mokslininkais, pasitikiu jais. Viliuosi, nebūsiu pamiršęs kokios nors taisyklės. Netrukus sužinosiu.

Įsibėgėja, pašoka ir dingsta erdvėje

ŠVENTĖ PO MUSULMONŲ PASNINKO*

MATILDA. Auniesi batus, Adrienai?

ADRIENAS. Tu mane su visais supykdei, nebeturiu draugų, sūnus mirė, tai yra kaip ir mirė; nebeturiu ką veikt šiame mieste.

MATILDA. Sveika susipykti su draugais; kas septyneri metai juos reikia keisti. Juk negalima visą gyvenimą bendrauti su pensiono laikų bičiuliais. Tai kur keliauji?

ADRIENAS. Į Alžyrą.

MATILDA. Į Alžyrą? Tu pakvaišai.

ADRIENAS. Tu gi buvai ten nuvykus. O kur dar galėčiau keliauti? Aš gi nieko nepažįstu už šių sienų. Niekad kojos nesu iškėlęs iš namų. Net karinę tarnybą atlikau ant gatvės kampo, mat mano plokščios pėdos, ir jas skauda, tad kiekvieną vakarą grįždavau namo.

MATILDA. Yra Andora, Monakas, Ženeva — vienintelės vietos pasaulyje, kur verta gyventi, turčių rojus. Ten gyveni tarp turtingų žmonių, ten niekad nebūna karų, nėra vaikų, arba juos saugo auklės soduose, aptvertuose metaliniais strypais, ten esi tarp sterilių, senų, patenkintų žmonių, niekas niekam nelenda į akis. Kodėl visi nori būti jauni? Tai kvaila.

ADRIENAS. Matai, visa tai turėtų labai brangiai kainuoti. Gamykla ne taip jau ir klesti, kaip atrodo, nemanau, kad už ją gaučiau gerus pingius. Per tave aš ją apleidau; man priklauso kompensacija, Matilda; atlygink už ją visus nuostolius, kompensuok mano išlaidas, ir maunu į Taitį.

MATILDA. Nepaistyk, Adrienai. Negausi nė sudilusio skatiko. Tau lieka tik Alžyras. Žinai, ten labai šilta.

ADRIENAS. Tai ko išvažiavai iš ten, jeigu taip šilta? Kad nuolat mane erzintum?

MATILDA. Man buvo nuobodu. Šiluma įvaro nuobodulį. Šiluma — ne šio pasaulio išmonė.

ADRIENAS. Ir tenai nevyko karas ar kas nors panašaus?

MATILDA. Ką čia tauški apie karą? Aš kalbu apie svarbius dalykus.

Įeina Ponia Kiki

PONIA KIKI. Ponia, ponias, jūsų duktė sunegalavo. Ji krito ant žemės kaip taifūno išrautas medis, dejuoja, daužosi, nesileidžia paliečiama.

ADRIENAS. Atsekit marškinių apykaklę, nuvilkite tuos storus juokingus rūbus. Bet kas sunegaluos, vidurvasary šitiek ant savęs susikrovęs!

PONIA KIKI. Ji nesiduoda, Pone, sako, kad šalta; dreba, kalena dantim ir nesiduoda.

MATILDA. Nurenkit jėga ją.

Ponia Kiki išeina

ADRIENAS. Vadinasi, Alžyre tu nuobodžiavai, Matilda?

MATILDA. Taip, nuobodžiavau.

ADRIENAS. Tau trūko manęs?

MATILDA. Aš nuobodžiavau, Adrienai.

ADRIENAS. Aš irgi nuobodžiavau.

MATILDA. Bet tu gi pasilikai čia. Ko tau nuobodžiauti?

ADRIENAS. Nuobodžiavau būdamas čia.

MATILDA. Turėjai sūnų.

ADRIENAS. Na ir kas? Nuobodžiavau čia su savo sūnum.

Įeina Ponia Kiki

PONIA KIKI. Ponia, Ponia, kokia nelaimė!

MATILDA. Kas ten dar atsitiko?

PONIA KIKI. Jūsų duktė buvo nėščia, Ponia, dabar ji gimdo. Ką man daryt? Ką man daryti?

MATILDA. Ką gi, padėkite jai pagimdyti, nužnybkite virkštelę, juk puikiai išmanote tuos dalykus, argi ne?

Ponia Kiki išeina

ADRIENAS. Tik pamanykit, vikriai apsisuko tavo Fatima, o atrodė tokia kuklutė.

MATILDA. Kokio čia reikia vikrumo, Adrienai...

ADRIENAS. Kai ką žinai, brangioji sese.

MATILDA. Geriau užsičiaupk. Pati žinau, kokia mano silpnybė. Tu negali išvykti, Adrienai. Turi moterį, žmoną, sugulovę. Vargšė Marta viena čia nesusitvarkys. Be to, manau, ji tave myli, drauguži. Ne taip lengva atsikratyti moters, kuri jus myli.

ADRIENAS. Ponia Kiki ja pasirūpins. Galop man nusiųpsjauti. Nesiruošiu visą gyvenimą slaugyti girtuoklę.

MATILDA. Vargšė Marta! Visi vyrai — niekšai.

ADRIENAS. O tuo tarpu tavo dukra — kuo ji dabar vardu? Karolina? — paveldės tavo namą. Tavo duktė — tikra klastūnė.

MATILDA. Moterys lengviau pakelia nelaimę, ir tiek.

ADRIENAS. Aha, kitų nelaimę; tiesiog pražysta, matydamos kito nelaimę. Ar žinai, kokia tu dabar graži, Matilda, sese?

MATILDA. Žinok, ji nieko nepaveldės. Parduodu tą nelemtą lūšną ir nešdinauos iš čia.

ADRIENAS. O kur tu keliauji, Matilda, sese?

MATILDA. O kas tau darbo, brole Adrienai? Kas tau darbo? Sakyk, Adrienai, ar...

ADRIENAS. Klausau!

MATILDA. Ar aš tikrai tokia graži, kaip tu sakai? Dar graži, norėjau pasakyti; turiu galvoj — nors truputį graži?

ADRIENAS. Esi graži, Matilda, tikrai graži.

Įeina Ponia Kiki

MATILDA. Kokią dar blogą žinią nešate, Ponia Kiki? Jūsų toks veidas, kad, išvydę jį, nuvystų medžių lapai.

PONIA KIKI. Ak, ak, mano Ponai...

ADRIENAS. Tad kas atsitiko? Negali išlįsti? Nemokate padėti? Turiu iškviešti gydytoją?

PONIA KIKI. Nereikia gydytojo, Pone. Priešingai, gimdymas praėjo kuo puikiausiai.

ADRIENAS. Tai kas gi atsitiko?

MATILDA. Jis negyvas?

PONIA KIKI. O ne, Pone, kaip tik priešingai.

MATILDA. Kaip čia dabar — priešingai? Vadinasi, jis gyvas?

PONIA KIKI. Ponia, jie gyvi; jų du. Ir prieš apalpdama ji pakrikštijo juos keistais vardais.

ADRIENAS. Kokiais vardais? Kokiais vardais?

PONIA KIKI. Vieną, regis, Remu, o kitą — Romulu.

MATILDA. Adrienai, tu man įkyrėjai; vos tik nutariau išvykti, palikt tą miestą, parduot namus ir nešdintis kur akys mato, kaipmat darai tą patį. Suprantama, esu vyresnė, bet man nusibodo, kad tu mėgdžioji kiekvieną mano žingsnį.

ADRIENAS. Atsiprašau, Matilda, atsiprašau: jau moviausi kurpiokus, o tavo lagaminai dar nebuvo sukrauti, aš pirmas pasakiau, kad išvažiuoju. Aš mėgdžioju? Nesu toks kvailas. Visuomet gyvenau tvarkingai. Niekuomet nepritariau tavo gyvenimo būdai. Visuomet buvau gerų manierų šalininkas. Visuomet palaikiau tėvelį.

MATILDA. Taip, palaikei tėvelį, prieš mane. Mėgdžiojai jį kaip šunytis. Tu visuomet jam pritarei, šaipeisi, kai valgydavau klūpėdama ant kelių.

ADRIENAS. Prisiekiu, Matilda, aš nesišaičiau. Mano veide buvo kančia.

MATILDA. O dabar, kai tėvas mirė, nori mėgdžioti mane. Neišdegs. Nesu tavo tėvelis.

ADRIENAS. Noriu išsiparduot ir išvažiuot, išsiparduodu ir išvažiuoju.

MATILDA. Aš irgi. Nesuprantu, dėl ko turėčiau atsisakyt savo ketinimų.

ADRIENAS. Nemažą sumą peši už tą namą, sese.

MATILDA. O tu už gamyklą, drauguži Adrienai.

ADRIENAS. Ne tiek jau daug, ne tiek jau daug.

MATILDA. Ir aš ne tiek jau daug.

ADRIENAS. Jau pradedi klastoti sąskaitas?

MATILDA. Aš nieko neklastoju, ničnieko. Esu tik atvira. Visuomet buvau atvira.

ADRIENAS. Žiūrėk tu man, Ponia Kiki, jūs klausotės už durų?

MATILDA. Ko čia stovite it miestą rijus?

ADRIENAS. Arba kalbėkit, arba eikit sau.

MATILDA. Kalbėkite, Ponia Kiki. Kas ten dar atsitiko?

PONIA KIKI. Tai kad jie...

MATILDA. Išsigimėliai? Akli? Šleivakojai? Siamo dvyniai?

PONIA KIKI. Nieko panašaus, Ponia, kaip tik priešingai.

MATILDA. Vadinasi, sveiki?

PONIA KIKI. Deja, sveiki kaip ridikai, Ponia. Dideli, tvirti, balsingi, blizgančiom akim. Deja, puikūs kūdikiai.

MATILDA. Tai kuo jūs skundžiatės?

PONIA KIKI. Aš nesiskundžiu, Ponia, nesiskundžiu. Tik jūsų gaila.

MATILDA. Tik pamanykite. Manęs? O kas man gali atsitikti, prašom pasakyti?

ADRIENAS. Kalbėkite, Ponia Kiki, arba gaunat niuksą.

PONIA KIKI. Tai kad jie, Pone, yra...

MATILDA. Taip?

ADRIENAS. Na, na?

PONIA KIKI. Jie yra... jie yra...

ADRIENAS. Ar išstենėsit, po velnių?

PONIA KIKI. Juodi, Pone, juodi juodutėliai, o plaukai tankiai garbanoti.

Verkdama išeina

MATILDA. Greičiau, Adrienai, po šimts pypkių, paskubėk. Visą dieną negali susivarstyti batų.

ADRIENAS. O kaip tavo lagaminai, Matilda?

MATILDA. Paruošti, žiopliuk. Aš jų taip ir neiškrausčiau. Greičiau.

ADRIENAS. Einu, einu. Bet ko tu taip skubi, sesut?

MATILDA. Skubu, nes nenoriu augint savo dukters vaikų. Štai tie du visą miestą apvers aukštyn kojom, drauguži, nespėsi nė apsižiūrėti.

ADRIENAS. O aš maniau, kad tu pati dėl to grįžai, Matilda.

MATILDA. Per vėlu, drauguži, aš jau per sena. Gana, kad erzinsiu tave.

ADRIENAS. Nepradėk, Matilda, nepradėk.

MATILDA. Ir tai tu vadini pradžia, brangusis Adrienai?

Išeina

PAAIŠKINIMAS

**Penkios islamo kasdieninės maldos
pagal paros metą yra
SOBH (auštant), ZOHR (maždaug vidurdienį),
'ACZ (po pietų),
MAGHRIB (vakare) ir 'ICHA (naktį)**